

Izostanak s ročišta

Pajić, Andrea

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:450856>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za građansko procesno pravo

Diplomski rad

IZOSTANAK S ROČIŠTA

Andrea Pajić

Mentor: Dr. sc. Juraj Brozović
Zagreb, listopad 2023.

SAŽETAK

S namjerom da se stranačka neaktivnost svede na najmanju moguću mjeru, zakonodavci poduzimaju niz mjera, tražeći tako odgovarajući balans između načela ekonomičnosti, načela kontradiktornosti i načela dispozitivnosti. U radu se pojašnjavaju pojmovi koji su relevantni za razumijevanje problema izostanka s ročišta. Analiziraju se različite pravne posljedice stranačke pasivnosti u postupku te se prikazuje kako se nastup određene pravne posljedice odražava na procesni položaj obiju stranaka u postupku. Kroz sudsku praksu vidimo važnost kvalitetne pripreme određenih prijedloga koje stranka može uputiti sudu, poput prijedloga za odgodom ročišta, ili pak prijedloga za povrat u prijašnje stanje, ali se daje uvid i u to kako sud ocjenjuje opravdanost, odnosno neopravdanost razloga za izostanak. Naposljetku, analizirana su pravna sredstva protiv sudskih odluka u kojima su sadržane pravne posljedice za slučaj izostanka stranke s ročišta.

Ključni pojmovi: izostanak s ročišta, Zakon o parničnom postupku, pravne posljedice, opravdani razlozi za izostanak s ročišta, pravna sredstva

SUMMARY

With the intention of minimizing parties inactivity, legislators are taking a series of measures, thus seeking an appropriate balance between the principle of economy and the adversarial principle. The paper clarifies concepts that are relevant for understanding the problem of parties' non-appearance in the proceedings. It analyzes various legal consequences of party passivity in the proceedings and demonstrates how the occurrence of a specific legal consequence affects the procedural position of both parties in the proceedings. The importance of well-prepared motions that a party can submit to the court, such as motions for adjournment of hearings or motions for restitution *in integrum*, are analyzed with reference to relevant case law. It also provides insight into how the court assesses the justification (or lack thereof) for the non-appearance. Finally, the legal remedies against court decisions containing legal consequences in the event of a party's non-appearance, are also analyzed and connected to the legal position of the parties.

Key terms: non-appearance at the hearing, Code of Civil Procedure, legal consequences, justified reasons for the non-appearance, legal remedies

SADRŽAJ

1. Uvod.....	2
2. Pojam izostanka u procesnom pravu.....	3
3. Pravne posljedice izostanka s ročišta	5
3.1. Povijesni razvoj pravila o pravnim posljedicama: od prisile prema tumačenju volje stranke.....	5
3.2. Održavanje ročišta unatoč izostanku jedne od stranaka	8
3.3. Odgoda ročišta	10
3.4. Presumirano povlačenje tužbe	11
3.5. Presuda zbog izostanka	15
3.6. Presuda na temelju stanja spisa.....	18
4. Pitanje opravdanosti izostanka stranke s ročišta kroz sudsku praksu	19
4.1. Relevantnost opravdanosti izostanka	19
4.2. Razlozi koji opravdavaju izostanak stranke s ročišta	21
4.2. Razlozi koji ne opravdavaju izostanak s ročišta	22
5. Pravna sredstva za otklanjanje nepovoljnih pravnih posljedica	23
5.1. Općenito o pravnim sredstvima	23
5.2. Povrat u prijašnje stanje	25
5.3. Žalba	28
5.4. Izbor između prijedloga za povrat u prijašnje stanje i žalbe.....	30
6. Zaključak.....	32
7. Literatura	35

1. Uvod

U suvremenom procesnom pravu samopomoć je, u pravilu, zabranjena.¹ Osoba koja smatra da su joj prava povrijeđena ili ugrožena može se obratiti državi za pružanjem odgovarajuće pravne zaštite tako što će podnijeti tužbu nadležnom sudu te će tom parničnom radnjom steći svojstvo tužitelja u parničnom postupku.

Parnični postupak je i koncipiran tako da podrazumijeva postojanje suprotstavljenih interesa parničnih stranaka i njihovu obostranu težnju za uspjehom u parnici. Kako bi ostvarili svoje interese, stranke se trebaju aktivno držati tijekom parnice jer njihova pasivnost u pravilu dovodi do gubitka spora.² Osim toga, pasivnost stranke za sobom nosi i druge značajne negativne posljedice. Takvo držanje stranke usporava, ometa i poskupljuje sami postupak čime se narušava ostvarenje načela ekonomičnosti, a ugrožava se i procesni položaj druge stranke i njezino pravo na suđenje u razumnom roku. Propuštanje ročišta, koja u parničnom postupku imaju centralno značenje, može dovesti do njihove odgode te tako značajno utjecati na tijek postupka³.

Opći cilj ovog rada je analizirati u kojoj mjeri je nakon posljednje novele Zakona o parničnom postupku (dalje: ZPP)⁴ nužno aktivno sudjelovanje stranaka na ročištima, uzimajući u obzir ujedno i potrebu ostvarenja osnovnih načela procesnog prava. Potrebno je analizirati i kada i pod kojim pretpostavkama je primjereno primijeniti određene pravne posljedice prema

¹ Kažemo u pravilu jer postoje situacije kada zakon dopušta primjenu samopomoći i to onda kada društvena ili državna tijela koja su nadležna za pružanje pravne zaštite nisu u mogućnosti efikasno reagirati na protupravni napad na subjektivna prava. Tako Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22) (dalje: ZOO) u članku 1053. st.2. kaže da se pod dopuštenom samopomoći podrazumijeva pravo svake osobe da otkloni povredu prava kada neposredno prijete opasnost, ali ako je takav način zaštite nužan te ako takvo postupanje odgovara situaciji u kojoj nastaje opasnost.

² Cimirotić, M., *Procesni efekti aktivnog odnosno pasivnog držanja stranaka u parnici*, Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, 2017., str. 210.. Triva i Dika navode da se ostavlja mogućnost strankama da po vlastitom nahođenju koriste mogućnost raspravljanja u parnici te da je korištenje procesnim ovlaštenjima zaista njihovo ovlaštenje, a ne obveza te zanemarivanje navedenog ovlaštenja, u krajnjoj mjeri, može dovesti do negativnog ishoda spora. Više o tome: Dika, Triva: *Građansko parnično procesno pravo*, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 154.

³ Tako Brozović u svojem empirijskom istraživanju da su stranke svojim izričitim ili prešutnim dispozicijama uzrokovale odgodu u više od polovine slučajeva, a što se tiče ročišta za glavnu raspravu taj postotak bio je nešto manji. Više o tome: Brozović, J., *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije i kraćeg trajanja parničnog postupka ?*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 71, br. 5 (2021), str. 746.

⁴ Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22 i 114/22.

stranci koja u postupku zauzme pasivan stav te što ona može poduzeti kako bi, u opravdanim situacijama, otklonila štetne učinke takvih sudskih odluka.

Za potrebe ostvarenja navedenog cilja u radu ćemo, primjenom dogmatske i povijesne metode, odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Koje su pravne posljedice izostanka stranke s ročišta, imajući u vidu različit položaj tužitelja i tuženika te različitu vrstu ročišta?
2. Kada se izostanak može smatrati neopravdanim?
3. Koja pravna sredstva stranke imaju u slučaju nastupanja negativnih pravnih posljedica?

2. Pojam izostanka u procesnom pravu

Za bolje razumijevanje problema izostanka s ročišta kao jednog od oblika propuštanja stranaka, potrebno je krenuti od definiranja osnovnih pojmova. Propuštanje se općenito definira kao neizvršavanje onoga što se unaprijed očekuje ili zahtijeva učiniti u datoj situaciji.⁵ Izostanak s ročišta mogao bi se stoga smatrati oblikom propuštanja.

No, iako pojam izostanka u općenitom, svakodnevnom smislu, upućuje na potrebu potpune pasivnosti stranke, procesno pravo poznaje situacije u kojima i određene aktivne radnje stranaka mogu dovesti do istovjetnih pravnih posljedica⁶. Prema tome, u hrvatskom pravu smatra se da je uredno pozvana stranka izostala s pripremnog ročišta ili ročišta za glavnu raspravu, ako ne dođe do njegova zaključenja, pod uvjetom da je bila na njega uredno pozvana. Stranka će snositi posljedice izostanka i ako dođe na pripremno ročište odnosno ročište za glavnu raspravu, ali odbije sudjelovati na ročištu ili se neopravdano s njega udalji (čl. 291. i čl. 295. ZPP-a). Drukčija je situacija kada stranka bude udaljena iz sudnice zbog narušavanja reda⁷. Za takvu

⁵ Cimirotić, M., *op. cit.* u bilj. 2., str. 81.

⁶ Dika, M., *Parnične radnje, Građansko parnično pravo*, V. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 86.

⁷ Stranku ili njezina zastupnika sud može udaljiti s ročišta ukoliko vrijeđaju sud ili druge sudionike postupka, ukoliko se ne pokoravaju naredbama suda ili ometaju rad suda. No, osim toga sud takvog sudionika u postupku može i novčano kazniti. Novčana kazna za narušavanje reda u sudnici iznosi od 60 do 1320.00 eura; v. čl. 318. st.1. ZPP-a.

situaciju, barem u kontekstu glavne rasprave, Zakon sam propisuje da će se ročište održati i bez prisutnosti udaljene stranke (čl. 318. st. 2. ZPP-a).⁸

Veoma je važno pitanje do kojeg se trenutka stranka može pojaviti na ročištu kako ne bi snosila negativne posljedice zbog izostanka s ročišta. Pogled u prošlo sugerira da je današnji pristup značajno liberalniji prema pasivnoj stranci nego što je to bilo ranije.

U postupku 19. i ranog 20. stoljeća, koji je najviše bio pod utjecajem rimsko-kanonskog postupka, „*hora legalis*“ je zapravo označavala jedan sat kao vremensku jedinicu za određivanje ročišta pa je tako stranka mogla pristupiti na zakazano ročište sve do isteka čitavog sata. Prema tome, ako je ročište zakazano, primjerice, u 8 sati, stranka nije smjela snositi posljedice svog izostanka sve dok nije protekao čitav sat, dakle, sve do 9 sati.⁹ Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama za Kraljevinu Jugoslaviju iz 1929. propisivao je da je ročište propušteno „ako se stranka od oglašenja stvari pa do zaključenja usmene rasprave ne javi; dok nije izvršila parničnu radnju koju je morala poduzeti na ročištu; ili se nije željela upustiti u raspravljanje iako ju je sudac na to pozvao; ili se nakon oglašenja stvari udaljila, a nije izvršila parnične radnje za koje je bilo i određeno ročište“ (bivši čl. 302.). ZPP iz 1956. i ZPP iz 1976. propuštanje uređuju po uzoru na Zakon iz 1929.¹⁰

⁸ U literaturi se nalazi mišljenje kako se udaljenje stranke s ročišta koje je rezultat odluke suda ne može izjednačiti s voljnim propuštanjem ročišta za nastup pravnih posljedica. Prema tome, samo bi se propuštanja koja su rezultat volje stranaka mogla smatrati propuštanjem u pravom smislu te riječi. (Triva, Dika, *op. cit.* u bilj. 2 str. 385). Ipak, za nastup Zakonom propisanih pravnih posljedica irelevantno je, u pravilu, da li je propuštanje rezultat voljne dispozicije stranke ili nije. Osim toga, za nastup pravnih posljedica irelevantni su razlozi zbog kojih je došlo do propuštanja budući da je to pitanje važno tek u trenutku kada se traži otklanjanje negativnih posljedica do kojih je došlo povodom propuštanja. Može se čak izvesti zaključak kako je stranka svojim ponašanjem koje je dovelo do udaljenja s ročišta od strane suda, stranka zapravo pristala na nastup pravnih posljedica koje za sobom nosi propuštanje. V. Dika, M., *op. cit.* u bilj. 6, str. 89, 97. U prilog tome ide i činjenica da je još u ZPP-u iz 1956. bilo propisano kako se udaljenje stranke s ročišta odlukom suda smatra propuštanjem ročišta: „Ročište je propušteno ako stranka ili njezin zastupnik...ili budu odstranjeni zbog narušenja reda“. Više o tome: Zuglia, S., *Građanski parnični postupak FNRJ*, Školska knjiga, Zagreb, 1957., str. 276.

⁹ Zuglia S., *Građanski parnični postupak u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb. 1928., str. 101. Takvo uređenja vezi trenutka propuštanja ročišta poznavao je i Građanski parnični postupak za Bosnu i Hercegovinu iz 1883. kojim je bilo propisano: „Promašenje ročišta biva: 1. ako stranka nije došla, ako je za ročište sat bio ustanovljen, stranka se smatra da nije došla istom onda kad je prošao sat.....“, Više o tome: Kruszelnicki, F., *Građanski postupak za Bosnu i Hercegovinu*, Štamparsko umjetnički zavod Pachera i Kisića, Mostar, 1903., str. 262.

¹⁰ Tako je u Zakonu o parničnom postupku FNRJ bilo propisano da je „Ročište propušteno, ako stranka ili njezin zastupnik ne dođu ni do svršetka ročišta, ako se na ročištu ne budu htjeli upustiti u raspravljanje, odnosno ako se još prije svršetka ročišta sami udalje ili budu odstranjeni zbog narušenja reda“. (čl. 321., 307. st. 2.). V. Zuglia, S., *Građanski parnični postupak FNRJ*, Zagreb, Školska, knjiga, 1957., str. 276.

Trenutno važeći ZPP ne propisuje izričito trenutak do kojeg se stranka mora pojaviti na ročištu kako bi izbjegla nastup pravnih posljedica povodom izostanka. Sud u rješenju o određivanju ročišta odnosno pozivu za ročište naznačuje vrijeme početka ročišta, ali ne i vrijeme njegova trajanja budući da njegovo trajanje ovisi o razvoju procesnih radnji,¹¹ ali uzimajući u obzir da sud treba donijeti rješenje i o zaključenju prethodnog postupka kao i neka druga rješenja, moglo bi se zaključiti kako se stranka upravo do tog trenutka može uključiti u postupak. Prema tome, stranka može izbjeći pravne posljedice izostanka s ročišta ako zauzme aktivan stav do njegova zaključenja. Do nastupa pravnih posljedica zbog izostanka stranke s ročišta zapravo ne može doći ako i dalje postoji mogućnost da stranka valjano pristupi na ročište, odnosno da se uključi u raspravljanje na ročištu.¹²

3. Pravne posljedice izostanka s ročišta

3.1. Povijesni razvoj pravila o pravnim posljedicama: od prisile prema tumačenju volje stranke

ZPP svojim odredbama omogućuje nesmetano vođenje parničnog postupka uz poštivanje procesne discipline od strane svih sudionika¹³ te je za pravilno i zakonito rješenje spora među strankama potrebno aktivno sudjelovanje parničnih stranaka, odnosno tužitelja i tuženika. Suprotno postupanje stranaka, odnosno njihova neaktivnost/izostanak za sobom vuku razne negativne učinke u parničnom postupku koji su se, dakako, mijenjale kako se on razvijao. Tako je u građanskom postupku u režimu Justinijanova prava za neodazivanje tuženika na poziv suda dolazilo do tzv. kontumacijskog postupka u smislu da se donosi presuda i bez njegove prisutnosti, ali ne bezuvjetno na njegovu štetu kako je to bilo propisano u ranijem formularnom postupku.¹⁴ Dakle, već se tada javila potreba da se stvar istraži unatoč izostanku tuženika. Takvo uređenje Justinijan je predvidio i za slučaj izostanka

¹¹ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 384.

¹² Tako u svojoj odluci Županijski sud u Rijeci GŽ-95/2013-2.

¹³ Čizmić, J., Izostanak tuženika kao pretpostavka za donošenje presude zbog izostanka, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 35/49-50, 1998., str. 254.

¹⁴ Radovčić, V., *Građanski proces u režimu općeg (recipiranog rimskog) prava*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 37 (5-6), 1987., str. 663.

tužitelja s time da ga je, kao kaznu, obvezivao na naknadu troškova tuženom. U režimu općeg prava uređenje posljedica neodazivanja na poziv suda bilo je uređeno gotovo pa identično budući da se ono vršilo gotovo u cjelini po pravilima Justinijanova prava. No, u područjima gdje je prevladao germanski utjecaj u kojemu je građanski postupak zadržavao neke zajedničke osobine s kaznenim postupkom, izostanak tuženika kažnjavao se najčešće zatvorom ili protjerivanjem.¹⁵

U postupku 19. i 20. stoljeća kao redovna pravna posljedica za propuštanje pripremnog ročišta, odnosno ročišta za glavnu raspravu bila je propisana prekluzija koja je na jedan način bila uređena u postupku pred privrednim sudovima, a na drugi način u postupku pred redovnim sudovima.¹⁶ Tako je u postupku pred privrednim sudovima za izostanak obje stranaka s prvog ročišta kao pravna posljedica bila propisana odgoda ročišta s time da se na novo ročište pozivaju obje stranke. U slučaju njihova ponovljena izostanka s ročišta, nastupala je presumpcija da je tužitelj povukao tužbu na što se gledalo kao neki vid slabije prekluzije. U postupku pred redovnim sudovima, za izostanak stranke s ročišta (pripremnog ročišta ili ročišta za glavnu raspravu) bila je propisana pravna posljedica održavanja ročišta sa strankom koja je došla na ročište, dok su se prijedlozi i navodi izostale stranke čitali iz spisa. Tuženika je zbog njegova izostanka s ročišta mogla sustići i pravna posljedica donošenja presude zbog izostanka, za što je bio potreban, uz ispunjenje ostalih zakonskih pretpostavki¹⁷, prijedlog tužitelja.¹⁸ No, kada s ročišta izostanu obje stranke, dolazilo je do mirovanja postupka te je bilo

¹⁵ *Ibid.*, str. 668.

¹⁶ Zuglia, *op. cit.* u bilj. 10., str. 278.

¹⁷ ZPP iz 1956. i ZPP iz 1976. kao pretpostavke za donošenje presude zbog izostanka, koje se ne razlikuju značajno od današnjih pretpostavki, navodili su da treba postojati dokaz da je tuženik uredno pozvan; da tužitelj predloži izricanje kontumacijske presude; da izostali tuženik nije osporio tužbeni zahtjev ni pismenim podneskom; da osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi; da činjenice navedene u tužbenom zahtjevu nisu u protivnosti s dokazima i da ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da je tuženik bio opravdanim razlozima spriječen da dođe na ročište. Ali je, primjerice, Privremeni građanski parbeni postupak iz 1852. kao pretpostavke za njezino donošenje propisivao samo da je tužba uredno dostavljena tuženiku; da je tuženik neopravdano propustio doći na prvo ročište za usmenu raspravu te da je tužitelj podnio prijedlog za njezino donošenje. Više o tome: Zuglia, *op. cit.* u bilj. 9., str. 107.

¹⁸ Korisno je spomenuti kako je Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama za Kraljevinu Jugoslaviju iz 1929. propisivao presudu zbog izostanka sa prvog ročišta koja se mogla donijeti protiv tuženika, ali i protiv tužitelja. Osim toga, poznao je i presudu zbog izostanka neke od stranaka nakon što je tuženik odgovorio na tužbu. Potonja se također mogla donijeti i protiv tuženika i protiv tužitelja. Više o tome: Omanović, S., *Dispositio u građanskom sudskom postupku*, Pravni fakultet Univerziteta "Džemal Bijedić", 2002., str. 99.

propisano da postupak mora mirovati najmanje tri mjeseca, ali ako niti jedna od stranaka u roku od šest mjeseci od dana nastupa mirovanja ne predloži njegov nastavak, smatra se da je tužba povučena.¹⁹

Suvremeno hrvatsko procesno pravo ne prihvaća primjenu prisilnih sankcija prema strankama,²⁰ što nikako ne treba shvatiti da pasivnu stranku neće sustići negativne pravne posljedice ako se odluči za pasivnost. Prema tome, iako u suvremenom parničnom postupku sud pasivnu stranku ne može prisiliti da prisustvuje na ročištu, niti za to postoji potreba, on može prema njoj primijeniti unaprijed ZPP-om propisane pravne posljedice. One se razlikuju ovisno o tome je li riječ o izostanku obiju stranaka ili samo jedne, je li riječ o izostanku s pripremnog ročišta ili ročišta za glavnu raspravu, je li izostanak opravdan i slično.

Načelo ekonomičnosti zahtijeva da se sa što manje utroška vremena, društveno korisnog rada i materijalnih sredstava ostvari što povoljniji rezultat,²¹ zbog čega je nužno da se propuštanjima stranaka pripiše određeno procesnopravno značenje.²² Tako se neopravdani izostanak tužitelja, kao i udaljenje s ročišta ili odbijanje raspravljanja tumači kao konkludentni pristanak na povlačenje tužbe, dok se isto držanje tuženika tumači kao konkludentni pristanak na takvo povlačenje. Naš zakonodavac je u svrhu ostvarenja potonjeg načela jednako obvezao i sud i stranke, kao i druge sudionike (čl. 10. st. 1. ZPP-a).²³ Takva suodgovornost u sebi sadrži zahtjev suda da materijalno i formalno upravlja postupkom kao i dužnost da sprječava

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ Protiv stranaka nisu dopuštene prisilne mjere zbog neodazivanja na poziv suda, ali za razliku od toga, protiv svjedoka se mogu primjenjivati sankcije koje se opravdavaju činjenicom da je svjedočenje opća građanska dužnost te da je svjedok nezamjenjiv, iako se ima na umu kako je takvo prisilno svjedočenje upitne uvjerljivosti, ali u situacijama kada sud nema drugih sredstava informacija, i takvo svjedočenje može olakšati utvrđenje činjeničnog stanja. Osim toga, svjedok se prije svjedočenja i upozorava na posljedice davanja lažnog iskaza. Sankcije koje mogu sustići svjedoka koji neopravdano odbije svjedočiti su: prisilno dovođenje uz naknadu troškova dovođenja, novčana kazna u rasponu od 60,00 do 1.320,00 eura i zatvor (vidi članak 284. ZPP-a).

²¹ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 144.

²² *Ibid.*, str. 385.

²³ Sve do Novele ZPP-a iz 2019., prema izričitom slovu zakona samo je sud bio odgovoran za ostvarenje načela ekonomičnosti. No, potonjim izmjenama zakonodavac je podijelio odgovornosti između suda, stranaka i ostalih sudionika (tzv. načelo lojalne suradnje). U procesnoj teoriji je takva suodgovornost prepoznata i ranije. Podjela suodgovornosti odnosno ekonomično postupanje i ranije je ocijenjeno kao korisno i za sud i stranke budući da su sudovi svoju pažnju mogli usmjeriti na rješavanje sporova koji su socijalno značajniji, dok su stranke ekonomičnim postupanjem do pravne zaštite dolazile brže te uz nezatno trošenje snaga i sredstava. (V. Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 145).

procesne zloupotrebe, dok su stranke dužne suzdržavati se od procesnih zloupotreba te su dužne istinito, potpuno i pravovremeno iznijeti svoje zahtjeve i prigovore, odnosno činjenice i dokaze na kojima ih temelje.²⁴

Osim toga, stranačka neaktivnost, odnosno izostanak stranke s ročišta, odražava se negativno i na procesni položaj protivne stranke u postupku budući da takvim nepostupanjem druga stranka potencijalno biva zakinuta u ostvarenju svojih procesnih prava koja su joj, osim ZPP-om, zajamčena i Ustavom Republike Hrvatske (dalje: Ustav)²⁵ te Konvencijom o temeljnim pravima i slobodama čovjeka i građanina.²⁶

Pravne posljedice koje sustižu stranku u slučaju njezina izostanka s ročišta razlikuju se ovisno o tome radi li se o izostanku tužitelja ili tuženika s ročišta budući da neke posljedice pogađaju samo tužitelja, a neke tuženika.²⁷ Osim položaja stranke u parničnom postupku, bitno je je li riječ o izostanku s pripremnog ročišta ili s ročišta za glavnu raspravu budući da i ono za sobom povlači drukčije pravne posljedice. U hrvatskom parničnom postupku pravne posljedice izostanka s ročišta sastoje se u održavanju ročišta unatoč propuštanju stranke, odgodi ročišta, donošenju presude zbog izostanka i presumiranom povlačenju tužbe. Njih detaljnije pojašnjavamo u nastavku.

3.2. Održavanje ročišta unatoč izostanku jedne od stranaka

Održavanje ročišta unatoč izostanku stranaka već je dulje vrijeme moguća pravna posljedica izostanka stranaka. Iako je nekoć bila moguća i u slučaju neopravdanog izostanka obiju stranaka s ročišta za glavnu raspravu određenog radi izvođenja dokaza (bivši čl. 216. st. 3. ZPP-a), danas je ona

²⁴ Brozović, J., *Plan upravljanja postupkom*, Novine u građanskom pravu, 2022., Zagreb, str. 16. Brozović dijeli stranačke dužnosti na pozitivne i negativne. Pod pozitivnim dužnostima nalaze se ulaganje razumnih napora kako bi se spor pokušao riješiti mirnim putem, a po mogućnosti i prije pokretanja parnice; pomoć sudu u planiranju procesnih aktivnosti i upravljanju postupkom; u najranijem mogućem trenutku u postupku; te upoznavanje suda i protivnika sa svim ključnim elementima spora. Kao negativna dužnost navodi se suzdržavanje stranke od poduzimanja bilo kakvih dilatornih postupovnih taktika. Više o tome: Brozović, J., *Priprema i organizacija raspravljanja*, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, 2021., str. 254-255.

²⁵ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), čl.29. st.1. (dalje: Ustav)

²⁶ (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17), vidi čl.6.1.

²⁷ <https://hkm.hr/s-pravom-o-pravu/o-izostanku-s-pripremnog-rocišta> (stranici pristupljeno: 22. srpnja 2023.)

predviđena isključivo u slučaju neopravdanog izostanka jedne stranke, pod pretpostavkom da je prisutna stranka iskazala svoju namjeru za raspravljanjem.

Još je od ZPP-a iz 1977. u slučaju izostanka jedne od stranaka s pripremnog ročišta bilo propisano održavanje ročišta pod pretpostavkom da uvjeti za donošenje presude zbog izostanka nisu ispunjeni (čl. 291. ZPP-a). Isto je bilo propisano i za izostanka jedne od stranaka s prvog ročišta za glavnu raspravu ili s kojeg kasnijeg ročišta (čl. 295. ZPP-a), pri čemu je i ovdje to ovisilo ima li uvjeta za donošenje presude zbog izostanka.²⁸

Za primjenu navedene posljedice trenutno važeći ZPP propisuje jednake pretpostavke, a to je izostanak jedne od stranaka s pripremnog ročišta ako uvjeti za donošenje presude zbog izostanka nisu ispunjeni (čl. 291. st. 1. ZPP-a). To ne znači da stranka koja je izostala s ročišta neće trpjeti nikakve pravne posljedice. Štetne posljedice mogu se odraziti, primjerice, u nemogućnosti iznošenja činjenica i dokaza (čl. 299. st. 2. ZPP-a) ili nastupu drugih procesnih prekluzija.²⁹

Prema važećem rješenju izostanak stranaka s ročišta za glavnu raspravu ne utječe na dužnost suda da održi to ročište s prisutnom strankom koja je iskazala namjeru raspravljanja (čl. 295. st. 1. ZPP-a). Pa tako, može se, unatoč odsutnosti obiju stranaka, održati ročište za izvođenje dokaza, za odlučivanje o pitanjima procesne naravi, o prijedlogu za ponavljanje postupka, za raspravu pred drugostupanjskim sudom i slično.³⁰

Neopravdani izostanak obje stranke, njihovo udaljenje s ročišta ili odbijanje raspravljanja na ročištu odmah dovodi do presumiranog povlačenja tužbe (v. *infra* pod 3.2.4.)

²⁸ Ova je pretpostavka otpala otkad je Novelom iz 2013. uvedeno obvezno pripreмно ročište. Sad do presude na temelju izostanka ne može doći u stadiju glavne rasprave (v. *infra* pod 3.5).

²⁹ Dika; Triva; *op. cit.* u bilj. 2., str. 388.

³⁰ Filip Erent Ondrušek, *Opravdani razlozi izostanka s ročišta – što kada nemate financijska sredstva za put do suda?*, Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 5., 2014., str. 62.

3.3. Odgoda ročišta

Uz to što će sud, u pravilu, održati ročište ako s njega izostane jedna od stranaka, u određenim situacijama može doći i do njegove odgode. Odgodu definiramo kao odluku o tome da se neke radnje poduzmu u neko drugo vrijeme, a ne u ono kada ih je trebalo poduzeti, ili da se prekine s poduzimanjem nekih radnji te da se s njima nastavi u neko drugo vrijeme.³¹

Još od izvornog ZPP-a iz 1976. sud je ovlašten odgoditi ročište kad je to potrebno radi izvođenja dokaza ili kad za to postoje opravdani razlozi (čl. 116. ZPP-a).³² Iz zakonskog uređenja odgode ročišta vidimo da zakonodavac ne propisuje taksativno situacije u kojima dolazi do odgode nego sud treba u svakom konkretnom predmetu, uzimajući u obzir sve okolnosti, odlučiti o tome hoće li odgoditi ročište, a na stranci je da sudu pravovremeno podnese obrazloženi prijedlog za odgodom, ako želi ishoditi takvu odluku.³³ Osim toga, stranka uz prijedlog treba dostaviti i potrebnu dokumentaciju kako bi opravdala svoje razloge za odgodom ročišta. Stranke, odnosno njihovi odvjetnici svakako trebaju imati na umu da se nedolaskom na ročište, pa i uz stavljanje prijedloga za odgodu ročišta, izlažu rizicima nastupanja određenih pravnih posljedica.³⁴

Odgoda ročišta bila je predviđena i za postupke pred trgovačkim sudom koji su uređeni ZPP-om, propisana kao posljedica za slučaj izostanka obiju stranaka s pripremnog ročišta ili prvog ročišta za glavnu raspravu ili pak s nekog kasnijeg ročišta.³⁵ Takvo uređenje vezi postupaka pred trgovačkim sudovima vrijedilo je sve do 2019. kada su te odredbe usklađene s odredbama o redovnom parničnom postupku. Slično je bilo propisano i u odredbama o sporovima male vrijednosti (usp. bivši čl. 465. st.2. ZPP-a).

Što se tiče odgode ročišta za glavnu raspravu, uređenje se nakon Novele ZPP-a iz 2022. ponešto razlikuje od odgode pripremnog ročišta. Osim što je i

³¹ Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007., str. 895.

³² Odgoda ročišta radi izvođenja dokaza jest najčešći opravdani razlog za odgodu, pa tako, primjerice, kada se pokaže potreba za izvođenjem novih dokaza; kad sva dokazna sredstva nisu pribavljena; kad već izvedene dokaze treba ponoviti. V. Dika; Triva; *op. cit.* u bilj. 2., str 554.

³³ Nekad je sud dužan odgoditi ročište, kao npr. kad zakonski zastupnik fizičke osobe bude udaljen iz sudnice pa je odgoda potrebna da bi se zaštitila prava i interesi zastupane stranke (čl 318. ZPP-a) ili kad stranka nije u mogućnosti jasno se izjasniti o predmetu spora, a nema punomoćnika i radi njegova imenovanja zahtijeva odgodu (čl. 288.a st. 4. ZPP-a).

³⁴ Tako u svojoj odluci i Županijski sud u Zagrebu, Gž 2256/2004-2.

³⁵ Filip Erent Ondrušek; *op. cit.* u bilj. 30., str. 63.

u stadiju glavne rasprave moguće odgoditi ročište primjenom općih odredbi o odgodi ročišta, odgoda ročišta za glavnu raspravu uređena je kao neki vid ublažavanja pravne posljedice presumiranog povlačenja tužbe kao redovite pravne posljedice koja pogađa tužitelja. Stoga ZPP sad omogućuje sudu da, ocjenjujući sve okolnosti, iz važnih razloga može odgoditi ročište za glavnu raspravu pri čemu to može učiniti samo jednom tijekom cjelokupne glavne rasprave.³⁶ Logično se postavlja pitanje koji su to razlozi koji se ocjenjuju kao važni razlozi, no ZPP ne daje odgovor na to već ocjenu važnosti razloga prepušta sudu. U literaturi se navodi kako je odgoda ročišta radi izvođenja dokaza u pravilu najčešći opravdani razlog za odgodu, konkretno, primjerice, kad nisu pribavljena sva dokazna sredstva, ili da se nastavi s izvođenjem ili kad već izvedene dokaze treba ponoviti kako bi se potpunije prikupile ili provjerile određene informacije, kad se pokaže potreba za pribavljanjem i izvođenjem novih dokaza ili da se izvedu već predloženi dokazi, da se ponovno pokuša izvesti dokaz čije izvođenje nije uspjelo jer, primjerice, pozvani svjedok, vještak ili stranka nije mogla doći.³⁷

3.4. Presumirano povlačenje tužbe

3.4.1. Pogled unatrag: Presumirano povlačenje tužbe kao rezultat dugotrajnog ili višekratnog mirovanja postupka

Mirovanje postupka pravna je posljedica koja je svoje mjesto u hrvatskom procesnom pravu zauzimala sve do donošenja Novele ZPP-a iz 2013. kojim je institut mirovanja napušten. Mirovanje je, uz zastoj i prekid, bilo uređeno kao jedan od načina privremenog zaustavljanja procesnih aktivnosti. Definiran je kao privremeni zastoj gotovo svih aktivnosti u parnici kao rezultat izričite ili prešutne dispozicije stranaka.³⁸ Dakle, ono je stanje postupka tijekom kojeg sud u pravilu nije ovlašten poduzimati radnje, dok su radnje što ih poduzme jedna stranka bez učinka prema drugoj stranci dok se postupak ne

³⁶ Vidi članak 295. ZPP-a.

³⁷ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 554., i Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 79.

³⁸ Dika; Triva; *op. cit.* u bilj. 2., str. 565.

nastavi, a prestaju teći i svi sudski rokovi (bivši čl. 216. ZPP-a)³⁹ Specifična je po tome što je to pravna posljedica koja nastupa kao rezultat dispozicije stranaka, odnosno stranke su ti akteri koji odlučuju o njezinu nastupu, izričito ili prešutno, a sudska odluka je deklaratornog karaktera te ono nikad nije rezultat konstitutivne odluke suda.⁴⁰

Za nastup mirovanja postupka bili su propisani slučajevi u kojima je dolazilo do takve posljedice, među kojima je, između ostalog, i slučaj kada obje stranke izostanu ili s pripremnog ročišta ili ročišta za glavnu raspravu, odnosno kada se prisutne stranke ne žele upustiti u raspravljanje. Izostanak s ročišta tumačio se kao volja stranaka da spor pokušaju riješiti mirnim putem.⁴¹ Jedina iznimka bila je situacija kada stranke izostanu s ročišta za izvođenje dokaza budući da se ono, prema izričitoj zakonskoj odredbi, moglo održati unatoč izostanku obiju stranaka.

Jednom kada je mirovanje nastupilo, nastavak postupka ovisio je ponovno o inicijativi stranaka, pri čemu se objema strankama priznavao pravni interes da zahtijevaju nastavka postupka. Međutim, kako je svrha mirovanja bila, između ostalog, i pokušaj mirnog rješenja spora, stranke se nisu mogle koristiti tim ovlaštenjem prije isteka tri mjeseca od nastupa mirovanja. Nakon isteka tog roka nisu imale neograničeno vrijeme za podnošenje zahtjeva za nastavkom postupka, već su to morale učiniti u roku od šest, odnosno nakon Novele iz 2003., u roku od četiri mjeseca.

S obzirom na to da je od stranaka ovisilo hoće li doći do nastavka postupka koji miruje, moglo se zaključiti da su propuštanjem pravovremenog prijedloga za nastavkom postupka stranke odustale od zahtjeva za pružanjem sudske zaštite. Iz tog razloga se propuštanje stranaka tumačilo kao izjava o presumiranom povlačenju tužbe, odnosno o pristanku na takvo povlačenje

³⁹ Pravni leksikon, *op cit.* u bilj. 31., str. 738. Zakonski rokovi, za vrijeme mirovanja postupka, teku i dalje što upućuje na to da sud i stranke mogu poduzimati radnje koje se tiču zakonskih rokova, odnosno trebale bi ih poduzimati ako žele da ih ne sustignu pravne posljedice propuštanja tako da procesne radnje poduzete za vrijeme trajanja mirovanja postupka imaju normalan pravni učinak i prema sudu i prema drugoj stranci. Tako bi, primjerice, tužitelj mogao povući tužbu pa ako tuženik pristane na povlačenje (ako se to traži u konkretnom slučaju) došlo bi do toga da parnica prestaje teći. Više o tome: Dika; Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 567.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ Brozović, J., *O mirovanju parničnog postupka i (ne) opravdanosti njegova napuštanja*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 37 No. 2, 2016., str.1012.

tužbe.⁴² Na jednak način tumačio se i slučaj kada se dva puta ispune uvjeti za nastup mirovanja postupka.⁴³

Opisano uređenje vrijedilo je sve do Novele ZPP-a 2013. kada je došlo do većeg broja izmjena u parničnom postupku s ciljem ubrzanja i koncentracije parničnog postupka. Zakonodavac je uklonio institute za koje se smatralo da dovode do odugovlačenja postupka pa je tako napušteno i mirovanje postupka.⁴⁴ Unatoč tome, presumirano povlačenje tužbe zadržano je kao pravna posljedica izostanka stranaka s ročišta za glavnu raspravu, a nakon Novele iz 2019. bez dvojbe i pripremnog ročišta.

3.4.2. Presumirano povlačenje tužbe kao izravna pravna posljedica neopravdanog izostanka s ročišta

Novela ZPP-a iz 2013. predviđela je da u slučaju neopravdana izostanka stranaka s ročišta za glavnu raspravu, odmah nastupa presumirano povlačenje tužbe, ali samo ako je riječ o redovnom parničnom postupku (bivši čl. 295. ZPP-a). Tme je nesumnjivo ojačana procesna disciplina stranaka i naglašena važnost sudjelovanja na ročištima.⁴⁵ Odredbom o presumiranom povlačenju tužbe tužitelj je stavljen u poprilično težak položaj jer se ispunjenjem potrebnih pretpostavki okončava postupak i to na njegovu štetu.⁴⁶ O kakvoj velikoj promjeni je riječ najviše svjedoče poteškoće s tumačenjem prijelaznih i završnih odredbi Novele iz 2013.⁴⁷

⁴² Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 567., Tako Dika navodi da se kod presumiranog povlačenja tužbe ne radi o tome da se presumira da je tužitelj dao izjavu da povlači tužbu već da se presumira da tužba nije ni bila podnesena. (čl. 193. st. 9. ZPP-a.) (M. Dika; *Naknada troškova u slučaju povlačenja tužbe i odricanja od tužbenog zahtjeva*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41, br. 1, 1-40 (2020), str. 8.).

⁴³ Stranke su običavale mirovanje postupka koristiti kako bi si, primjerice, osigurale više vremena za pribavljanje novih dokaza, za dodatne konzultacije odvjetnika sa strankom, za pokušaj mirnog rješenja spora, za izbjegavanje procesnih pravila o troškovima postupka i slično. Više o tome v. Brozović, J., *op. cit.* u bilj. 41., str. 1016.

⁴⁴ <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/pravne-posljedice-ukidanja-odredbi-o-mirovanju-postupka-na-tijek-glavne-rasprave-16330> (stranici pristupljeno: 24. srpnja 2023.)

⁴⁵ Vladimir Vučković, *Presumirano povlačenje tužbe u redovnom parničnom postupku – prikaz zakonodavnog uređenja i sudske prakse*, Hrvatska pravna revija, listopad 2019., str. 28.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Čl. 102. Novele ZPP-a iz 2013. propisano je i da će se postupci koji su pokrenuti prije nego što je potonji zakon stupio na snagu dovršiti po odredbama ZPP-a koji je vrijedio u vrijeme njihova započinjanja s time da su Novelom 2013. i taksativno navedeni članci koji će se primjenjivati retroaktivno. U odnosu na propisane izmjene, postavljalo se pitanje kako sud treba postupiti u situaciji kada izostane samo tužitelj, a tuženik se ne upusti u raspravljanje budući da je do tada to pitanje uređivao institut mirovanja, a presumirano povlačenje tužbe kao posljedica neopravdana izostanka s ročišta za glavnu raspravu propisana je u slučaju neopravdana izostanka obiju

Problem s tumačenjem postojao je i u slučaju neopravdanog izostanka s pripremnog ročišta. Novela iz ZPP-a iz 2013., također, nije uzela u obzir da je u sporovima koji bi trebali biti brži i ekonomičniji, odnosno sporovima male vrijednosti i trgovačkim sporovima, zapravo propisan bitno blaži režim nego u redovnom parničnom postupku.⁴⁸ Te je nedostatke zakonodavac otklonio Novelom ZPP-a iz 2019. propisujući presumirano povlačenje tužbe i u početnom stadiju postupka, točnije već na pripremnom ročištu.⁴⁹ Do presumiranog povlačenja tužbe dolazilo je jednako u slučaju neopravdanog izostanka s pripremnog ročišta, kao i s ročišta za glavnu raspravu, te ako se prisutne stranke nisu htjele upustiti u raspravljanje, odnosno ako su se udaljile s bilo kojeg od tih ročišta (bivši čl. 291. i 295. ZPP-a). Međutim, u sporovima male vrijednosti zakonodavac je propisao da do presumiranog povlačenja tužbe dolazi u slučaju neopravdanog izostanka obiju stranaka s pripremnog ročišta ili neopravdanom izostanku samo tužitelja, pod uvjetom da se tuženik ne upusti u raspravljanje (bivši čl. 465. st. 1. ZPP-a).

Ta je neusklađenost ponovno bila predmet zakonskih izmjena. Nakon Novele ZPP-a iz 2022. u svim vrstama postupaka vrijedi istovjetan režim. Tužiteljeva propuštanja tumače se kao konkludentna izjava o povlačenju tužbe, a tuženikova kao pristanak na takvo povlačenje,⁵⁰ jednako u prethodnom postupku, tako i na glavnoj raspravi. Međutim, do pravne posljedice ne može doći ako je izostanak bio opravdan jer tada ne vrijede spomenute presumpcije (v. *infra* pod 4.)

stranaka. neki sudovi zauzeli stajalište da se u tom slučaju primjenjuje odredba o presumiranom povlačenju tužbe, dok su drugi tumačili kako se ono može primijeniti samo kada Zakon to izričito nalaže (izostanak obiju stranaka, odbijanje raspravljanja ili udaljenje iz sudnice). (v. Županijski sud u Rijeci, Poslovni broj Gž-140/2016-2, od 6. travnja 2016.; Županijski sud u Varaždinu, Poslovni broj Gž-843/17-2, od 15. svibnja 2017.). Vrhovni sud, čija je jedna od glavnih uloga osiguravanje jedinstvene primjene prava i ravnopravnost svih, zauzeo je stajalište vezi nastale pravne praznine te se odlučuje da u takvim situacijama dolazi do primjene presumiranog povlačenja tužbe (v. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 3838/2018-2).

⁴⁸ Tako Novela 2013. nije propisala presumirano povlačenje tužbe kod izostanka s pripremnog ročišta. (v. Brozović, J., *op. cit.* bilj. 41, str. 1032.). Bivši čl. 291. propisivao je posljedicu održavanja ročišta s prisutnom strankom kada na pripremnom ročište ne dođe tuženik ili tužitelj, a nema uvjeta za donošenje presude zbog izostanka, a st. 2. predviđa mogućnost odgode pripremnog ročišta.

⁴⁹ Tironi, I; Bodul, D; *Godina i nešto primjene zakona o parničnom postupku*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 2, (2021.), str. 484.

⁵⁰ Brozović, J., *Učinkovito provođenje prethodnog postupka*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, 2022., str. 687.

3.5. Presuda zbog izostanka

Uz presudu zbog ogluhe⁵¹, presuda zbog izostanka se u hrvatskom pravu temelji na sistemu afirmativne litiskontestacije koji stranačkoj pasivnosti pridaje smisao priznanja činjeničnih navoda u tužbi s kojima je tuženik bio upoznat.⁵² Prilikom uređenja presude zbog izostanka zakonodavci moraju uložiti veliki napor s obzirom na to da se kroz primjenu toga instituta prelamaju neka osnovna načela parničnog postupka, poput načela materijalne istine, načela saslušanja stranaka, načela ekonomičnosti, zahtjeva za procesnom disciplinom, brzinom postupka i učinkovitošću pravosuđa.⁵³ Ono je dosljedna konzekvencija primjene načela saslušanja stranaka budući da spomenuto načelo zahtijeva da tuženik dođe na pripremno ročište.⁵⁴

Na presudu zbog izostanka gleda se kao na jedno od efikasnih sredstava kojim zakonodavac nastoji osigurati procesnu disciplinu, a naročito se time želi spriječiti tuženika da svojom pasivnošću ometa vođenje postupka, odnosno želi se omogućiti efikasno i odvijanje i okončanje parnice.⁵⁵ U hrvatskom pravu, reakcija suda u vidu donošenja potonje presude utvrđena je samo u pogledu pasivnosti tuženika s obzirom na to da tužitelj, po prirodi svoje funkcije, nikada ne može biti potpuno pasivan jer on samim podnošenjem tužbenog zahtjeva pokreće parnični postupak i tom procesnom radnjom, barem u nekoj mjeri, zauzima aktivan stav.⁵⁶ Pasivnost treba biti potpuna, odnosno mora se raditi o izostanku bilo kakvog aktivnog držanja iz kojega bi se moglo zaključiti da stranka zauzima drukčije stajalište od onoga koje joj se presumira o priznanju činjeničnih navoda tužitelja.⁵⁷

⁵¹ Presuda zbog ogluhe definira se kao presuda kojom sud prihvaća tužbeni zahtjev kada tuženik ne podnese odgovor na tužbu u roku koji mu je sud to odredio. Takvu presudu sud će donijeti ako su tuženiku tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni, ako osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi, ako te činjenice nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili s činjenicama koje su općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da podnese odgovor na tužbu. (Vidi članak 331.b ZPP-a.) Pravni leksikon, *op. cit.* u bilj. 31, str. 1261.

⁵² Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 611.

⁵³ Jakovina, D., *Razmišljanja uz pretpostavke za donošenje presude zbog izostanka*, Hrvatska pravna revija, 2001., str.1.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 3.

⁵⁵ Čizmić, J., *Uredan poziv – pretpostavka za donošenje presude zbog izostanka*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1998., str.1107-1108.

⁵⁶ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2. str. 610.

⁵⁷ *Ibid.*

Novela ZPP-a 2013. donijela je promjene i u području normativnog uređenja instituta presude zbog izostanka. Do tada se ona mogla donijeti ili na pripremnom ročištu ili na prvom ročištu za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano⁵⁸, a nakon zakonskih izmjena i uvođenja obveznog održavanja pripremnog ročišta, potonja presuda može se donijeti samo zbog izostanka s pripremnog ročišta, a ne i ročišta za glavnu raspravu.⁵⁹

Nakon što je Novelom ZPP-a 2013. propisano, kako je prethodno navedeno, obvezno održavanje pripremnog ročišta, to je izvršilo određeni utjecaj i na zakonske pretpostavke koje moraju biti ispunjene kako bi se mogla donijeti presuda zbog izostanka. Stoga, kao prva pretpostavka koja mora biti ispunjena, uz ostale zakonom propisane pretpostavke, za donošenje presude zbog izostanka jest da se takva vrsta presude može donijeti ako tuženik kojemu tužba nije dostavljena na odgovor, već mu je samo dostavljena zajedno s pozivom na ročište (čl. 284. st 2. ZPP-a), ne dođe na pripremno ročište do njegova zaključenja, ili ako dođe na pripremno ročište, ali se neće upustiti u raspravljanje ili se udalji s njega, a ne ospori tužbeni zahtjev (čl. 332. st. 1. ZPP-a). Sud može tako postupiti i sam, po službenoj dužnosti, ne čekajući tužitelja da podnese takav prijedlog.

Izostanak s daljnjih pripremnih ročišta, nakon što se tuženik upustio u raspravljanje, nije više moguće, već treba nastupiti neka od propisanih pravnih posljedica (čl. 291. i 216. ZPP-a).⁶⁰

Daljnje pretpostavke su da je tuženik uredno pozvan te da tuženik nije podneskom osporio tužbeni zahtjev budući da odsutnost tuženika ne znači nužno da on time ne osporava tužbeni zahtjev jer treba uzeti u obzir da njegova odsutnost može biti iz bilo kojeg razloga, opravdana ili neopravdana, a može

⁵⁸ Pa tako, ako je održano pripremno ročište, nema procesne mogućnosti za donošenje presude zbog izostanka na ročištu za glavnu raspravu. V. VSRH Gž-476/79., od 11. srpnja 1979., PNZ 16/80-65.

⁵⁹ <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/SE500B4091S95D19960130> (stranici pristupljeno: 04. kolovoza 2023.)

⁶⁰ Smatra se da nije dopuštena teza o određenom držanju tuženika ako izostane s nekog sljedećeg ročišta, a ne s prvog. Samom činjenicom da je na prvom ročištu osporio tužbeni zahtjev isključuje se mogućnost, primjerice, donošenja presude zbog izostanka. Više o tome: Triva, Dika, *op. cit.* u bilj. 2, str. 612. Tako Vrhovni sud RH navodi da se presuda zbog izostanka može donijeti ako tuženik ne dođe na pripremno ročište do njegova zaključenja, v. Rev 3037/1992-2; a Visoki trgovački sud tužnikovo navođenje razloga zbog kojih ne može pristupiti ročištu ocjenjuje kao zapreku za donošenje presude zbog izostanka jer se uzima da je tuženik time zauzeo aktivan stav u postupku iako nije izričito osporio tužbeni zahtjev. V. Visoki trgovački sud RH, PŽ 4203/04-3.

biti izazvana i višom silom.⁶¹ Da bi kriterij uredne dostave bio ispunjen u smislu pretpostavki za donošenje ovakve kontumacijske presude, potrebno je da tuženik bude pozvan u skladu s zakonskim odredbama o dostavi, što znači da mu tužba mora biti dostavljena prema pravilima o osobnoj dostavi inače se neće smatrati da je na pripremno ročište uredno pozvan.⁶² Tuženiku mora biti uredno dostavljen i primjerak tužbe; a poziv i tužba mu moraju biti dostavljeni pravovremeno⁶³ te, naposljetku, u pozivu tuženik mora biti upozoren na pravne posljedice nedolaska na ročište. Stoga sud ne može donijeti presudu zbog izostanka sve dok ne utvrdi je li tuženiku dostavljen uredan poziv u opisanom smislu.⁶⁴ Osim toga, ZPP kao pretpostavku propisuje i to da činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev nisu u suprotnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili s činjenicama koje su općepoznate. Dakle, traži se da tužba bude konkluzivna⁶⁵ jer sa stajališta načela materijalne istine bilo bi neopravdano da se u slučaju kada dokazi ne potvrđuju istinitost činjenica koje se navode u tužbenom zahtjevu donese presuda zbog izostanka.⁶⁶

Ako tužba nije konkluzivna, a inače je udovoljeno uvjetima za donošenje presude na temelju izostanka, sud bi mogao donijeti i presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (čl. 332. st. 4. ZPP-a) iako bi u pravilu tužitelju trebao dati priliku da se o nekonkluzivnosti svoje tužbe očituje na pripremnom ročištu (čl. 7. st. 3. u vezi s čl. 288.a st. 2. ZPP-a).

Posljednja pretpostavka koju ZPP propisuje za donošenje presude zbog izostanka jest da ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da dođe na ročište. Sve navedene zakonske pretpostavke moraju kumulativno biti ispunjene. Čak i kad tuženik zauzme pasivan stav, sud ne može iz njegove pasivnosti izvoditi zaključak o priznanju

⁶¹ Čizmić, J., *op. cit.* u bilj. 55., str. 1112. Viša sila definira se kao događaj (okolnost, činjenica) koji nastaje izvan sfere djelovanja subjekta, tj. Nastaje neovisno od njegove volje, ima moć jaču od moći subjekta, ne može se predvidjeti, a ni otkloniti ni izbjeći. Više o tome: Pravni leksikon, *op. cit.* u bilj. 31., str.1750.

⁶² Lako je uočiti da tužitelju poziv za pripremno ročište nije potrebno dostavljati prema pravilima o osobnoj dostavi jer njegovo neodazivanje pozivu na ročište neće rezultirati donošenjem presude zbog izostanka.

⁶³ Pojmovi pravovremeno i uredno su neizostavni kada se gleda cjelokupnost uredne dostave s obzirom na to da se po Zakonu svaka uredna dostava smatra i pravovremenom, ali se svaka pravovremena dostava ne smatra urednom dostavom. Više o tome: Mitić, M., *Uredan poziv i kontumacija*, br.5., 1958., str. 22.

⁶⁴ Čizmić, J., *op. cit.* u bilj. 55., str.1125.

⁶⁵ Konkluzivnost jest jedan od mehanizama koji spriječava sud da se presuda zbog izostanka, kao i presuda zbog ogluhe, donose olako te da takvo postupanje bude u granicama pravičnosti.

⁶⁶ Jakovina, *op. cit.* u bilj. 53., str. 7.

činjeničnih navoda ako sud iz općepoznatih razloga može zaključiti da je do pasivnosti došlo iz nekih drugih, opravdanih razloga. Prilikom utvrđivanja zapreka za odaziv tuženika na ročište treba se zadovoljiti stupnjem najblaže vjerojatnosti o njihovom postojanju.⁶⁷

3.6. Presuda na temelju stanja spisa

Posljednjom Novelom ZPP-a 2022. u naš parnični sustav kao moguća pravna posljedica izostanka s ročišta uvedena je tzv. presuda na temelju stanja spisa koju je sud iznimno, uz ispunjenje zakonskih pretpostavki, ovlašten donijeti. Kada se ispune zakonske pretpostavke za donošenje rješenja o presumiranom povlačenju tužbe u skladu s čl. 295. st. 2. ZPP-a, sud je po novom zakonskom uređenju ovlašten umjesto donošenja takva rješenja zaključiti glavnu raspravu i odlučiti o tužbi odnosno tužbenom zahtjevu na temelju već izvedenih dokaza te stanja spisa ako smatra da je predmet dovoljno raspravljen (čl. 295. st. 3. t. 1. ZPP-a).

Presudu na temelju stanja spisa poznaje i njemačko procesno pravo koje za njezinu primjenu propisuje da se ona donosi u slučaju kada obje stranke izostanu s ročišta te se ona može donijeti samo ako je ranije održana barem jedna usmena rasprava na kojem je stranka saslušana.⁶⁸ Odluka se donosi na temelju dokaza koj su do tog trenutka izvedeni i na temelju isprava koje su priložene uz podneske stranaka.⁶⁹ Smatra se da presuda na temelju stanja spisa nema značaj kontumacijske nego kontradiktorne presude⁷⁰ te njemački Zakon sadrži i odredbe kojima se ublažava „strogost“ takve posljedice te se strankama daje mogućnost da spriječe donošenje takve presude. Ročište za objavu presude zakazuje se najranije dva tjedna nakon ročišta s kojega su stranke izostale s time da je dužan obavijestiti izostalu stranku o takvom ročištu, a stranka ima mogućnost da u tom razdoblju, odnosno najkasnije sedam dana prije dana zakazanog za njezinu objavu dokaže da je izostala s ročišta bez svoje krivnje

⁶⁷ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 613.

⁶⁸ §251a Zivilprozessordnung (BGBl. I Nr. 77/2023), (dalje: njemačkog ZPO-a.).

⁶⁹ Brozović, *op. cit.* u bilj. 41., str. 1021.

⁷⁰ *Ibid.*

te da zbog opravdanih razloga nije mogla tražiti pravovremeno odgodu ročišta, pa ako dođe do toga, sud će zakazati novo ročište za provjeru navoda stranke.⁷¹

Slično uređenje poznaje i slovenski ZPP koji propisuje i da će se potonja presuda donijeti i onda kada jedna stranka izostane s ročišta, a druga strana predloži donošenje takve presude te propisuje i da se odredba o presudi na temelju stanja spisa primjenjuje kada uredno pozvana stranka nije opravdala razloge nedolaska na ročište kao i kada ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da stranka iz opravdanih razloga nije mogla pristupiti ročištu. Sud je dužan stranke u pozivu za ročište upozoriti na posljedice izostanka pa tako i na mogućnost donošenja presude na temelju stanja spisa.⁷²

Dakle, budući da je presuda na temelju stanja spisa u naš procesni sustav uvedena tek posljednjom izmjenom ZPP-a preostaje nam vidjeti koje prednosti, a koje nedostatke će nam ona donijeti te od kakvog će biti utjecaja na procesni položaj stranaka kao i njezinu primjenu od strane sudova. U svakom slučaju, važno je znati da nije riječ o novoj vrsti presude, već je intencija zakonske odredbe omogućiti donošenje meritorne odluke kad je stvar ionako već bila u dovoljnoj mjeri raspravljena.

4. Pitanje opravdanosti izostanka stranke s ročišta kroz sudsku praksu

4.1. Relevantnost opravdanosti izostanka

Pitanje opravdanosti razloga zbog kojih je stranka propustila odazvati se na poziv suda od velikog je značenja budući da o tome i ovisi nastup pravnih posljedica, kao i pitanje dopustivosti određenih pravnih sredstava kojima se stranka može poslužiti u slučaju da nastupe negativne pravne posljedice. ZPP u velikom broju svojih odredbi kojima uređuje pravne posljedice za slučaj izostanka s ročišta, navodi kao jednu od pretpostavki za nastup odgovarajuće pravne posljedice upravo neopravdan izostanak stranke. Pa tako do nastupa

⁷¹ *Ibid.*

⁷² Članak 282. slovenskog ZPP-a.

posljedice presumiranog povlačenja tužbe neće doći ako izostanci stranaka budu ocijenjeni kao opravdani.

Stranka koja ne može pristupiti ročištu na koje je uredno pozvana, a koja želi izbjeći pravne posljedice izostanka ili pak uspješno se koristiti dostupnim pravnim sredstvima, mora sudu pravovremeno to priopćiti. Što se tiče forme priopćavanja, svakako je poželjan podnesak kojim se najavljuje izostanak.⁷³ Podnesak se kvalificira kao pismo koje se koristi u komunikaciji između suda i stranaka⁷⁴, a ZPP propisuje što treba sadržavati kako bi bio valjan.⁷⁵ No, Novelom ZPP-a 2019. propisano je podnošenje podneska u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava s ciljem ubrzanja i pojednostavljenja komunikacije između suda i stranaka⁷⁶ te je propisano koje osobe su obvezne podneske dostavljati elektroničkim putem. Za slučaj da osobe koje su obvezne dostavljati podneske elektroničkim putem to ne učine, Zakon je propisao dužnost suda da upozori podnositelja na dužnost podnošenja podneska u elektroničkom obliku u određenom roku, a za daljnju posljedicu predvidio je presumpciju povučenog podneska. (čl. 106.a ZPP-a). Prema tome, ako stranku zastupa odvjetnik, on će biti obvezan podnesak dostavljati elektroničkim putem, za razliku od stranaka koje nemaju punomoćnika.⁷⁷ U situacijama u kojima stranka nije u mogućnosti pravovremeno dostaviti sudu podnesak, smatra se da bi i telefonski poziv bio dostatan način za obavještanje suda, no pod uvjetom da se naknadno sudu dostavi dokumentacija koja će opravdati izostanak (medicinska dokumentacija, putni nalog i sl.).⁷⁸

Sud ocjenjivanje opravdanosti razloga za propuštanje treba prosuđivati u svakom pojedinom slučaju, a pritom treba uzeti u obzir osobna svojstva stranke te ostale relevantne okolnosti i provedene dokaze.⁷⁹ S vremenom su se u sudskoj praksi uvriježili određeni razlozi koje sud ocjenjuje kao opravdane. Isto vrijedi i za neopravdane razloge. No bitno je napomenuti kako se

⁷³ Erent Ondrušek, *op. cit.* u bilj. 30., str. 64.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ Vidi članak 106. ZPP-a.

⁷⁶ <https://informativator.hr/strucni-clanci/elektronicka-komunikacija-u-parnicnom-postupku> (stranici pristupljeno: 10. listopada 2023.)

⁷⁷ Tako u svojoj odluci i Županijski sud u Varaždinu, GŽ -588/2021-2.

⁷⁸ Erent Ondrušek, *op. cit.* u bilj. 30., str. 64.

⁷⁹ Sabljak, I., *Povrat u prijašnje stanje*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2023., str. 11.

opravdanost treba ocjenjivati u svakom pojedinom slučaju jer razlog koji je u jednom predmetu opravdan, ne znači da će i u drugim predmetima biti ocijenjen kao opravdan.

4.2. Razlozi koji opravdavaju izostanak stranke s ročišta

Da bi razlog izostanka stranke s ročišta bio opravdan, bitno je da se radi o razlogu koji stranka nije svojim ponašanjem skrivila, odnosno da se ne radi o slučaju koji se njoj dogodio.⁸⁰ Opravdani razlog bi, u pravilu, treba biti svaki izvanredni, nepredvidivi događaj koji razumno predstavlja smetnju za stranku da poduzme neku radnju.⁸¹ Iz sudske prakse vidimo kako sudovi nisu potpuno suglasni prilikom ocjenjivanja opravdanosti razloga pa tako nije rijetkost da jedan sud strankin razlog ocijeni kao neopravdan, dok drugi sud uzme da se radi o opravdanom razlogu za izostanak. Primjer godišnjeg odmora punomoćnika, kao razlog koji se pretežito ocjenjuje kao neopravdan razlog za izostanak s ročišta nam najbolje pokazuje činjenicu da razlog koji je opravdan u jednom predmetu, ne znači da će biti ocijenjen kao opravdan i u nekom drugom predmetu. Tako je Županijski sud u Osijeku izostanak tužiteljeva punomoćnika s ročišta za glavnu raspravu, u slučaju kada je on putem odvjetničkog zbora obavijestio sud o korištenju godišnjeg odmora, u razdoblju u kojem godišnji uobičajeno koriste svi odvjetnici, ocijenio kao opravdan razlog za izostanak s ročišta.⁸² Također bolest stranke, odnosno njezina odvjetnika zahtijeva posebnu ocjenu budući da se može raditi o lakšem ili težem obliku bolesti. Pa tako ozljedu tužiteljeva punomoćnika u vidu viševjernog unutarzglobnog loma desne palčene kosti s pomakom ulomaka Vrhovni sud ocjenjuje kao opravdan razlog za izostanak s ročišta jer smatra da je bio onemogućen u dolasku na sud te je medicinskom dokumentacijom opravdao svoj nedolazak.⁸³ Bolest stranke zbog koje je vezana za postelju izvan sjedišta suda u sudskoj praksi ocijenjen je kao opravdan razlog.⁸⁴ Nadalje, boravak stranke, koja ima punomoćnika, u bolnici može se ocijeniti kao

⁸⁰ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 391.

⁸¹ Tako u svojoj odluci Visoki trgovački sud RH Pž 940/2022-2 od 21. ožujka 2022.

⁸² Tako u svojoj odluci Županijski sud u Osijeku Gž-R 998/2021-2 od 26. listopada 2021.

⁸³ Tako u svojoj odluci i Vrhovni sud RH Revt 184/02-2 od 2. ožujka 2005.

⁸⁴ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 391

opravdan razlog.⁸⁵ Isto tako se ocjenjuje i nemogućnost punomoćnika da stupi u kontakt sa strankom tijekom roka za žalbu zbog čega je propustio izjaviti žalbu. Opravdan razlog bio bi, po stajalištu suda, i dostava presude nekoj stranci bez pouke o pravnom lijeku, kao i odsustvo odvjetnika kojemu zbog toga punomoć stranke nije mogla biti uručena na vrijeme s time da je stranka tek naknadno za to saznala.⁸⁶

4.2. Razlozi koji ne opravdavaju izostanak s ročišta

Neopravdani razlozi stranke za izostanak s ročišta bili bi, suprotno opravdanima, oni koje je stranka sama skrivila ili koji se mogu pripisati slučaju koji joj se dogodio. Osim toga, iako stranka ponekad može iz nekog razloga zaista biti spriječena odazvati se pozivu suda, sud te razloge neće ocijeniti kao opravdane ukoliko se ocijeni da je stranka, odnosno njezin odvjetnik, mogla pronaći rješenje unatoč svojoj spriječenosti. Pa tako, primjerice, istodobna nazočnost kod drugog suda na drugom ročištu ne predstavlja opravdani razlog za izostanak s ročišta na koje je stranka uredno pozvana, stoga što sud ocjenjuje da izabrani punomoćnici odvjetnici mogu angažirati zamjensku punomoć za svoju stranku s obzirom na to da sudovi ročišta zakazuju sa dovoljno vremenskog roka za angažiranje zamjenskog punomoćnika ukoliko postoji potreba za time.⁸⁷ Nadalje, činjenica da tužitelj traži odgodu ročišta iz razloga što na ročište neće moći pristupiti pozvani svjedok nikako ne predstavlja opravdani razlog za izostanak tužitelja.⁸⁸ Ni izgubljen ročišnik (evidencija ročišta) punomoćnika tužitelja uslijed radova na uređenju poslovnog prostora odvjetničkog društva ne predstavlja opravdani razlog za izostanak tužitelja s ročišta.⁸⁹

Iako bolest stranke nije iznimka za opravdanost izostanka, ipak postoje situacije u kojima to nije tako. Tako je Županijski sud u Sisku potvrdio rješenje Općinskog suda u Dubrovniku koji je tužiteljevo pozivanje na svoje loše

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ Tako u svojoj odluci i Županijski sud u Bjelovaru Gž 513/2021-4 od 30. travnja 2021.

⁸⁸ Tako u svojoj odluci i Vrhovni sud RH Gž II Rev 155/1998-2 od 19. lipnja 2002.

⁸⁹ Tako u svojoj odluci i Županijski sud u Šibeniku Gž 1036/2021-2 od 10. studenog 2021.

zdravstveno stanje zbog kojeg je izgubio, prema njegovim tvrdnjama, parničnu sposobnost, ocijenio kao neopravdan. Županijski sud to obrazlaže tako što ističe da otežano kretanje koje tužitelj dokazuje liječničkom potvrdom iz mjeseca kolovoza 2007. godine nije opravdan razlog za odgodu ročišta održanog tri mjeseca nakon, dakle u listopadu 2007. godine, jer u vrijeme ročišta mora postojati potpuna nemogućnost tužitelja da pristupi na ročište ili nemogućnost da opunomoći osobu sposobnu za zastupanje za pristup tom ročištu, koja se desila neposredno prije održanog ročišta, dakle da je bolest u obliku akutnog stanja nastupila prije održavanja ročišta. Nadalje, bolest punomoćnika odvjetnika iz zajedničkog odvjetničkog ureda nije za stranku opravdani razlog za povrat u prijašnje stanje zbog propuštanja roka za podnošenje žalbe protiv sudske odluke jer odvjetnici u zajedničkom odvjetničkom uredu solidarno odgovaraju za odvjetničke obveze nastale u obavljanju poslova takvog ureda.⁹⁰ Nadalje, loše materijalne prilike tužitelja koje ga priječe da angažira odvjetnika nisu opravdani razlog za drukčije postupanje suda od propisanih i citiranih procesnih odredbi o mirovanju postupka i povlačenju tužbe.⁹¹

Ponekad do propuštanja može doći i zbog krivnje suda, odnosno bitne povrede odredaba parničnog postupka koju počini sud pa iako tu nema krivnje stranke, opet se ni takav događaj, u kontekstu odobrenja povrata u prijašnje stanje, neće ocijeniti kao opravdan razlog za traženje povrata budući da se takve štetne posljedice mogu otkloniti žalbom, ali o tome detaljnije u odjeljku o pravnim sredstvima (v. *infra* pod 5.).⁹²

5. Pravna sredstva za otklanjanje nepovoljnih pravnih posljedica

5.1. Općenito o pravnim sredstvima

Pravna sredstva u najširem smislu se definiraju kao radnje (prijedlozi, zahtjevi) stranaka i drugih sudionika u postupku koje imaju za cilj, osim otklanjanja nedostataka sudskih odluka, i otkloniti, općenito, nedostatke u

⁹⁰ Tako u svojoj odluci i Visoki trgovački sud RH Pž 513/2020-2 od 4. veljače 2020.

⁹¹ Tako u svojoj odluci i Županijski sud u Sisku Gž -805/2009 od 23. ožujka 2010.

⁹² Vidi članak 117. st. 2. ZPP-a.

provedbi postupka ili drugih procesnopravnih posljedica koje bi nastupile uslijed poduzimanja ili nepoduzimanja određenih procesnih radnji.⁹³ Kada dođe do nastupa pravnih posljedica propuštanja stranaka, sredstvo kojim će se stranka poslužiti ovisi o samoj njihovoj prirodi. Pa tako, ako je zbog opravdanog propuštanja došlo do prekluzije prava na poduzimanje radnje, stranka može, u pravilu, podnijeti prijedlog za povrat u prijašnje stanje. Ponekad će se pravne posljedice pokušati sanirati podnošenjem pravnog lijeka u prvom redu, podnošenjem žalbe.⁹⁴

Od pravnih sredstava bitno je navesti prijedlog za povrat u prijašnje stanje, koje za potrebe ovoga rada zauzima značajno mjesto, zahtjev za suđenjem u razumnom roku⁹⁵, prijedlog za donošenje dopunske odluke te prijedlog za ispravak sudske odluke. Od navedenih pravnih sredstava, a za potrebe ovoga rada, pažnju ćemo posvetiti institutu povrata u prijašnje stanje kao pravno sredstvo koji strankama stoji na raspolaganju ukoliko postoji opravdan razlog njezina izostanka s ročišta, a protiv odluke suda koja sadrži određene pravne posljedice zbog njezina odsustva s ročišta. Osim toga, strankama stoji na raspolaganju u slučaju nezadovoljstva sudskom odlukom, i ulaganje žalbe, kao redovnog pravnog lijeka protiv nepravomoćne sudske odluke. S obzirom na to da je ZPP-om propisano da se prijedlog za povrat u prijašnje stanje ne može podnijeti ako se propuštanje stranke može pripisati bitnoj povredi postupka zbog koje se može izjaviti pravni lijek (čl. 117. st. 2. ZPP-a), potrebno je razgraničiti spomenuta sredstva kako bi stranka znala kada se može poslužiti žalbom, a kada prijedlogom za povrat u prijašnje stanje.

⁹³ Više o tome: Dika, M., *Pravni lijekovi, Građansko parnično pravo*, X. Knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2010., str. 6.

⁹⁴ *Ibid.*, str. 109.

⁹⁵ Ako stranka u sudskom postupku smatra da nadležni sud nije u razumnom roku odlučio o njezinu pravu ili obvezi, ima pravo sudu pred kojim se vodi postupak podnijeti zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku sudu pred kojim se postupak vodi kao i zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku. Više o tome v. <https://sudovi.hr/hr/gradani/sudenje-u-razumnom-roku> (stranici pristupljeno 24. kolovoza 2023.)

5.2. Povrat u prijašnje stanje

Povrat u prijašnje stanje institut je koji je sadržan u gotovo svim procesnim zakonima pa ga tako uređuju, osim ZPP-a⁹⁶, i Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske⁹⁷, Zakon o kaznenom postupku⁹⁸ i Ovršni zakon⁹⁹, iz čega je očigledno da se radi o institutu od velike važnosti. Povrat u prijašnje stanje u pravnoj literaturi definira se kao pravno sredstvo kojim se osobi koja je, propustivši iz opravdanih razloga rok ili ročište za poduzimanje neke radnje, izgubila pravo na tu radnju, omogućuje da ju naknadno poduzme.¹⁰⁰ Riječ je o institutu koji je inspiriran razlozima pravičnosti budući da on treba omogućiti da se spor razriješi u skladu s objektivnim pravnim stanjem, odnosno da se spriječe odluke koje bi se temeljile na propuštanjima jedne od stranaka, a radi se o opravdanom propuštanju.¹⁰¹

Ono služi, između ostaloga, i kao sredstvo kojim se ublažavaju poprilično stroge odredbe o prekluziji budući da se prekluzijom pretpostavlja da je stranka mogla poduzeti parničnu radnju, ali da to nije htjela učiniti. Svrha povrata u prijašnje stanje jest upravo ta da se stranci, koja je iz opravdanih razloga propustila ročište da poduzme određenu procesnu radnju, omogući da naknadno poduzme propuštenu radnju.¹⁰² Pa pravni standard ispitivanja opravdanosti razloga zbog kojih je došlo do propuštanja treba, svakako, prilagoditi okolnostima konkretnog slučaja.¹⁰³ Smatra se da povrat ne bi trebao

⁹⁶ ZPP povrat u prijašnje stanje uređuje čl. 117-122.a ZPP-a.

⁹⁷ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 99/99, 29/02, 49/02). dalje u tekstu: UZUS. Tim zakonom povrat u prijašnje stanje uređeno je člankom 66. te ono glasi: (1) Osobi koja iz opravdanih razloga propusti rok za podnošenje ustavne tužbe, Ustavni sud će dopustiti povrat u prijašnje stanje ako ona u roku od 15 dana nakon prestanka razloga koji je prouzročio propuštanje podnese prijedlog za povrat u prijašnje stanje i ako istodobno s prijedlogom podnese i ustavnu tužbu.(2) Nakon proteka tri mjeseca od dana propuštanja ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje.(3) Neće se dopustiti povrat u prijašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se dopusti povrat u prijašnje stanje.

⁹⁸ Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22), dalje u tekstu: ZKP. Povrat u prijašnje stanje uređuje člankom 93. te se propisuje da optuženik, ukoliko iz opravdanih razloga propusti podnijeti žalbu protiv presude ili žalbu protiv rješenja, može tražiti povrat u prijašnje stanje s namjerom podnošenja nove žalbe. No osim optuženika, pravo na korištenje tim pravnim sredstvom ima i oštećenik. Člankom 47. propisano je da on to ima u slučaju kada nije uredno pozvan ili je, ali iz opravdanih razloga nije mogao doći na raspravu na kojoj je donesena presuda kojom se optužba odbija zbog odustajanja državnog odvjetnika od optužnice.

⁹⁹ Ovršni zakon (Narodne novine, br. 112/12, 25/13). No ono što je specifično kod povrata u prijašnje stanje po Ovršnom zakonu jest činjenica da se ono dopušta samo zbog propuštanja roka za žalbu i prigovor, ali traženje povrata zbog propuštenog ročišta nije dozvoljeno.

¹⁰⁰ Pravni leksikon, *op. cit.* u bilj. 31, str.1181.

¹⁰¹ Dika, *op. cit.* u bilj. 93., str. 110.

¹⁰² Slovinić, J., *Dopustivost preinake prijedloga za povrat u prijašnje stanje*, Informator, br. 6463, 2017., str. 15.

¹⁰³ Dika, *op. cit.* u bilj. 93., str.115.

biti dopušten ni onda kada stranka nije tražila odgodu ročišta iako je to mogla. Prema tome, prijedlog stranke za povratom trebali bi odbiti i ako bi njezin prethodni prijedlog za odgodom ročišta iz razloga koji je i doveo do propuštanja bio odbijen s obrazloženjem da je opravdanost tog razloga prethodno bila negativno ocijenjena.¹⁰⁴ Povratom dolazi i do ukidanja svih odluka suda koje je donio zbog propuštanja.¹⁰⁵

S ciljem da se spriječe zloupotrebe ovog instituta, zakonodavac propisuje pravne pretpostavke koje se moraju ispuniti ako stranka želi da joj se dopusti povrat u prijašnje stanje. Da bi sud uopće uzeo u razmatranje prijedlog stranke za povrat u prijašnje stanje, nužno je da prijedlog bude podnesen u zakonskom roku.

Da bi se stranka uspješno poslužila ovim pravnim sredstvom nužno je da budu ispunjene zakonom propisane pretpostavke. Među prvim pretpostavkama koje se traže su da je stranka propustila ročište za poduzimanje radnje te da je zbog propuštanja izgubila pravo na poduzimanje te radnje (nastup prekluzije) jer u suprotnom, ne bi imala pravnog interesa za povratom. Prema tome, neće svako propuštanje ročišta, pa čak i kada je ono propušteno iz opravdanih razloga, biti osnova za dopuštanje povrata zbog propuštenog ročišta. Tek ako bi na propuštenom ročištu bila poduzeta radnja u ostvarenju nekog prava stranke koja traži povrat zbog takvog propuštanja, sud bi mogao dopustiti zatraženi povrat ako je stranka propuštanjem ročišta izgubila pravo na poduzimanje te radnje.¹⁰⁶

Daljnja pretpostavka koju ZPP propisuje jest da zakon ne isključuje dopustivost povrata što se izražava latinskom sentencom *restitutio restitutionis non datur*.¹⁰⁷ Shodno tome, povrat nije dopušten kada se propusti ročište koje je određeno povodom prijedloga za povrat u prijašnje stanje (čl. 119. ZPP-a). Takvo ograničenje potrebno je kako stranke ne bi zloupotreblyavale svoje pravo na traženja povrata te kako ne bi neograničen broj puta podnosile zahtjev za povratom. Povrat nije dopušten ni u slučaju kada se, kako je već navedeno,

¹⁰⁴ *Ibid.*, str.116. V. odluke: Vrhovni sud RH, Rev-x 911/11-2 i Županijski sud u Zagrebu, Gž-2247/2020-2.

¹⁰⁵ Slovinčić, J., *op. cit.* u bilj. 102., str. 16.

¹⁰⁶ Tako u svojoj odluci i Županijski sud u Slavonskom brodu, Gž-2111/13 od 6. prosinca 2013.

¹⁰⁷ *Ibid.*, str.391.

propuštanje stranke može pripisati bitnoj povredi postupka zbog koje se može izjaviti pravni lijek (čl. 117. st. 2. ZPP-a). Da bi povrat dio dopušten Zakon traži i da je stranka propustila ročište iz opravdanih razloga¹⁰⁸, a što se smatra opravdanim razlogom, kako je ranije već navedeno, ocjenjuje sud u svakom konkretnom predmetu. Pa tada se radi o propuštanju do kojega je došlo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka koju je počinio sud, iako se takvo propuštanje ne može pripisati krivnji stranke, sud neće dozvoliti povrat jer se ne može smatrati da postoje opravdani razlozi za traženje povrata budući da se posljedice propuštanja mogu otkloniti pravnim lijekom.¹⁰⁹ Nadalje, da bi povrat u prijašnje stanje sud dopustio, potrebno je i da stranka predloži da joj se dopusti da poduzme propuštenu radnju te da, kako je na samom početku uređenja instituta već navedeno, to učini u zakonskom roku. Nije potrebna nazočnost stranaka na ročištu na kojemu sud odlučuje o dopuštenosti povrata s obzirom na to da stranačka dispozicija, u vidu pristanka ili priznanja protivne strane da se dopusti povrat, nema značaja.¹¹⁰ Sve navedene pretpostavke moraju biti ispunjene ako stranka želi s uspjehom staviti prijedlog za povrat u prijašnje stanje.¹¹¹

Sami postupak o odlučivanju o povratu je, može se reći, poprilično jednostavno uređen. Prijedlog može podnijeti samo zainteresirana stranka što znači da sud nije ovlašten po službenoj dužnosti odrediti povrat u prijašnje stanje.¹¹² Prijedlog stranka treba podnijeti sudu kod kojeg je došlo do propuštanja, s time da ukoliko predlagač traži povrat zbog propuštanja roka, dužan je istodobno s prijedlogom poduzeti i propuštenu radnju koja će pravni učinak ostvariti ako sud prihvati prijedlog za povrat.¹¹³ Takvom odredbom zakonodavac nastoji ostvariti težnje načela ekonomičnosti jer bi u suprotnom došlo do znatnog odugovlačenja postupka budući da i sami institut povrata u prijašnje stanje ne ide baš u prilog ostvarenju načela ekonomičnosti jer se

¹⁰⁸ Vidi članak 117. st. 1., ZPP-a.

¹⁰⁹ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str.391.V. i Županijski sud u Rijeci, Gž-1103/11 od 5. travnja 2011.

¹¹⁰ Čizmić, J., *Povrat u prijašnje stanje u hrvatskom parničnom postupku*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, (1991)., v. 26, br. 1, 2005., str. 155.

¹¹¹ Sabljak, *op. cit.* u bilj. 79., str. 1.

¹¹² *Ibid.*, str. 156.

¹¹³ *Ibid.*

postupak, kako je ranije navedeno, vraća u stanje kakvo je bilo prije propuštanja.

5.3. Žalba

Redovni pravni lijekovi su lijekovi koji se koriste protiv prvostupanjskih nepravomoćnih sudskih odluka, presude ili rješenja, pa stoga, kao redovni pravni lijekovi u parničnom postupku navode se žalba protiv presude te žalba protiv rješenja. Pravo na podnošenje žalbe ima ona strana koja je nezadovoljna donesenom sudskom odlukom, odnosno ona stranka koja je ostvarila određeni neuspjeh u parnici pa stoga ona i podnosi žalbu sudu iz razloga što smatra da je sud pogriješio¹¹⁴ te podnošenjem žalbe, ona zapravo zahtijeva da se otkloni nastala pogreška i da se donese nova ili ispravi postojeća sudska odluka.¹¹⁵

Kako bi se spriječila zloupotreba ovoga instituta te pojačala procesna disciplina stranaka, one su ograničene što se tiče žalbenih razloga kao i rokova u kojemu se može podnijeti žalba. Žalbeni razlozi mogu se svrstati u tri grupe: (i) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka, (ii) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, i (iii) zbog pogrešne primjene materijalnog prava pri čemu smatram bitnim za istaknuti kako se, primjerice, presuda zbog izostanka, kao i presuda zbog ogluhe, ne mogu pobijati žalbom zbog pogrešnog ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (čl. 353. st. 1., t. 2. ZPP-a).

Naš parnični postupak bitne povrede odredaba parničnog postupka dijeli na apsolutno i relativno bitne povrede. Apsolutno bitne povrede taksativno su navedene zakonom te se za njih presumira da su dovele do nezakonite ili nepravilne sudske odluke, neovisno o tome da li je to zaista tako, čime se žalitelju olakšava položaj jer nije dužan dokazivati da je apsolutno bitna povreda, na koju se poziva u konkretnoj situaciji, dovela ili mogla dovesti do

¹¹⁴ Greške koje sud počini tijekom postupka svode se na dvije osnovne grupe. Prva jest greška u provođenju postupka, izražena latinskim izrazom *error in procedendo*, dok se druga odnosi na greške suda u suđenju o osnovanosti zahtjeva, a koja se latinskim izrazom označava kao *error in iudicando*. Više o tome: Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 658.

¹¹⁵ *Ibid.*, str. 677.

nezakonite ili nepravilne sudske odluke.¹¹⁶ No, kada je u pitanju relativno bitna povreda, položaj žalitelja nije tako jednostavan. Zakon za relativno bitnu povredu propisuje da ona postoji ako sud tijekom postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio neku odredbu procesnog prava, a to je utjecalo ili moglo utjecati na donošenje zakonite i pravilne presude (čl. 354. st. 1. ZPP-a). Za njih postoji vjerojatnost da su *in concreto* utjecale ili mogle utjecati na (ne)zakonitost i (ne)pravilnost sudske odluke.¹¹⁷ Njihov broj je, za razliku od apsolutno bitnih povreda, neograničen što znači da bi svaka eventualna bitna radnja suda mogla dovesti do povrede procesnog prava te žalitelj, ako želi da drugostupanjski sud razmatra razloge koje žalitelj smatra relevantnima, mora se pozvati na takvu povredu jer sud o relativno bitnim povredama ne vodi računa po službenoj dužnosti.¹¹⁸

Kako vidimo, stranka nezadovoljna sudskom odlukom koja u sebi sadrži određene pravne posljedice zbog strankina izostanka s ročišta, na raspolaganju ima, pored mogućnosti podnošenja prijedloga za povrat u prijašnje stanje, i mogućnost ulaganja žalbe. Razgraničenje između navedenih instituta nužno je kako bi strankama bilo jasno kada i kojim sredstvom se mogu poslužiti kada se javi potreba za time. Prvo što je bitno napomenuti jest da se žalba uvrštava među pravne lijekove kojima se napada sudska odluka kao nezakonita i nepravilna dok povrat u prijašnje stanje predstavlja pravno sredstvo kojim se ne napada odluka suda kao nezakonita i nepravilna već predlagač podnošenjem prijedloga za povrat želi ispraviti štetne posljedice vlastita opravdana propuštanja.¹¹⁹ Nadalje, Zakon sam propisuje ograničenje za stranku odredbom da nema mjesta primjeni povrata u prijašnje stanje kada se radi o bitnoj povredi odredaba parničnog postupka protiv koje se može izjaviti pravni lijek, odnosno uložiti žalba (čl. 117. st. 2. ZPP-a).

¹¹⁶ Dika, *op. cit.* u bilj. 93., str. 127 - 128.

¹¹⁷ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 10., str. 679.

¹¹⁸ *Ibid.*, str. 685.

¹¹⁹ Kamhi, S., *Sistem Pravnih Lijekova po Zakonu Parničnom Postupku*, Godišnjak Pravnog Fakulteta Sarajevu, 6, 1958., str. 31.

5.4. Izbor između prijedloga za povrat u prijašnje stanje i žalbe

Odgovor na pitanje kojim se pravnim sredstvom stranka može poslužiti ovisi o tome koja pravna posljedica je nastupila. Prema tome, ako je zbog neopravdana izostanka stranke došlo do održavanja ročišta s prisutnom strankom tu načelno nema mjesta kako ni prijedlogu za povrat tako ni žalbi. Ali ako je zbog propuštanja stranka izgubila pravo na poduzimanje radnje potrebno je urediti odnos između povrata i žalbe budući da stranka u takvim situacijama može sudsku odluku, koja je donesena povodom propuštanja, pobijati posredno povratom, a može izravno i žalbom.¹²⁰ Pa tako ako stranka podnese prijedlog povodom propuštanja koje se može pripisati bitnoj povredi postupka zbog koje se može izjaviti pravni lijek, prijedlog bi se trebao tretirati kao pravni lijek što je izraženo latinskom maksimom *falsa nominatio non nocet*. Ali ako se u takvim situacijama podnese i prijedlog i žalba, prijedlog za povrat bi trebalo odbaciti jer nije dopušten ako se radi o bitnoj povredi odredaba parničnog postupka (čl. 117. st. 2. ZPP-a).¹²¹

Kada dođe do odgode ročišta, strankama nije na raspolaganju korištenje žalbom s obzirom na to da Zakon propisuje kako je sud ovlašten u tijeku pripremanja glavne rasprave pa do ročišta za glavnu raspravu odlučivati o pitanjima koji se tiču upravljanja postupkom, među kojima je, između ostalog, i odlučivanje o odgodi ročišta te dalje navodi kako žalba nije dopuštena protiv odluka suda koje se tiču upravljanja postupkom. (čl. 278. ZPP). Osim toga, žalba nije dopuštena ni protiv rješenja suda kojima se odlučuje o prijedlozima stranaka o odgodi ročišta (čl. 314. st. 2.). Stranka se na takve odluke suda eventualno može žaliti tek podnošenjem žalbe protiv odluke o glavnoj stvari, ali samo ako sud nije odlučio o njezinu prijedlogu (čl. 354. st. 1. u vezi s čl. 116. ZPP-a).¹²²

No, kada sud donese presudu zbog izostanka nezadovoljna stranka, odnosno tuženik, može podnijeti žalbu žalbenom sudu. Bitno je istaknuti kako se žalba protiv presude zbog izostanka ne može podnijeti pozivajući se na pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje budući da sud prilikom

¹²⁰ Dika, *op. cit.* u bilj. 93., str. 125.

¹²¹ Tako u svojoj odluci i Ustavni sud RH U-III/5204/2019.

¹²² Takou svojoj odluci i Županijski sud u Zadru, Gž – 2397/15-2.

donošenja presude, u pravilu, ne ispituje i ne ocjenjuje činjenično stanje. (čl. 353. st. 2.) S obzirom na to da je sud prilikom donošenja takve vrste presude dužan voditi postupak te je dužan primijeniti materijalno pravo može, naravno, doći i do greške suda zbog čega se treba dopustiti podnošenje žalbe iz tih razloga.¹²³ Prema tome, žalba se protiv presude zbog izostanka može podnijeti zbog pogrešne primjene materijalnog prava te bitnih povreda odredaba parničnog postupka, a okolnost da je sud protivno Zakonu donio presudu zbog izostanka ima značenje apsolutno bitne povrede.¹²⁴ Kako je presuda zbog izostanka rezultat dispozicija stranaka, to bi trebalo dopustiti žalbu protiv presude ako postoje mane u volji tužene stranke koje su i uzrokovale njezino pasivno držanje zbog čega bi to trebao biti poseban razlog za pobijanje žalbom budući da se ti nedostaci prenose na presudu koja je determinirana voljom tuženika.¹²⁵

Za podnošenje žalbe protiv rješenja o presumiranom povlačenju tužbe nema ograničenja poput opisanih, primjerice, za žalbu protiv presude zbog izostanka. Žalitelj je protiv rješenja o presumiranom povlačenju tužbe slobodan podnijeti žalbu iz svih žalbenih razloga, pri čemu, naravno, mora paziti na dopuštenost, potpunost i pravovremenost podnošenja. Tako, primjerice, nije rijetkost ni da se žalba protiv presumiranog povlačenja tužbe podnosi kako bi se pobilo rješenje o naknadi troškova koje je određeno povodom zahtjeva tuženika (na što on ima pravo, ali pod pretpostavkom da pravovremeno postavi takav zahtjev). Prema tome, tuženik bi zahtjev za naknadom troškova nastalih zbog nastupa presumiranog povlačenja tužbe trebao podnijeti na ročištu na kojem je sud i donio rješenje o presumiranom povlačenju tužbe budući da je ono deklaratorno rješenje (čl. 164. st. 2. ZPP-a), a suprotno postupanje predstavljalo bi valjani razlog za podnošenje žalbe tužitelja.¹²⁶ Naravno, ovo se ne odnosi na situacije kad je do presumiranog

¹²³ Dika, *op. cit.* u bilj. 93., str.188.

¹²⁴ *Ibid.* str. 145. U sudskoj praksi uzima se da nisu bili ispunjeni uvjeti za donošenje presude zbog izostanka u situaciji kada od dana kada je tuženik zaprimio poziv za ročište na kojem je donesena presuda zbog izostanka do dana kada je to ročište održano prošlo manje od 8 dana (VSRH Rev 263/1993-2); ako je tuženik telefonom opravdao svoj nedolazak na zakazano ročište jer se smatra da je on time pokazao volju da raspravlja o predmetu spora na što se može gledati kao da je osporio tužbeni zahtjev (VSRH Rev 3330/1994-2); ako je presuda zbog izostanka donesena protiv tuženika koji je izostao s ročišta na koje nije bio uredno pozvan (Županijski sud u Zagrebu, Gž 7622/98).

¹²⁵ Dika, Triva, *op. cit.* u bilj. 2., str. 615.

¹²⁶ Tako u svojoj odluci i Županijski sud u Zagrebu Gž-1565/2021-2,

povlačenja tužbe došlo uslijed obostranog izostanka stranaka jer se tad zahtjev za naknadu troškova može postaviti u roku od 15 dana od dostave rješenja (čl. 164. st. 8. ZPP-a).

6. Zaključak

Činjenica da se parnični postupak vodi na temelju usmene, neposredne i kontradiktorne rasprave nam pokazuje važnost održavanja ročišta, kao i potrebu prisutnosti parničnih stranaka na ročištu. Prisutnost stranaka na ročištu potrebna je, između ostalog, i za ostvarenje temeljnih procesnih načela, a naročito načela kontradiktornosti i načela ekonomičnosti budući da je zakonodavac izmjenama 2019. podijelio odgovornost za ostvarenje načela ekonomičnosti između suda i stranaka te i jedni i drugi moraju svojom angažiranošću u postupku pridonijeti ostvarenju cilja koje nam, između ostaloga, zadaje načelo ekonomičnosti.

Iako u suvremenom procesnom pravu nije dopuštena primjena prisilnih mjera zbog izostanka stranke s ročišta, stranačka pasivnost ne bi smjela dovesti do boljeg procesnog položaja pasivne stranke. S ciljem da se spriječe takve situacije te da se stranačka pasivnost svede na minimum, zakonodavac određuje kakvo će značenje pridati izostanku stranaka s ročišta. Tako su u hrvatskom procesnom pravu svoje mjesto u ZPP-u pronašle pravne posljedice poput održavanja ročišta unatoč propuštanju, odgode ročišta, presude zbog izostanka, presude na temelju stanja spisa i presumiranog povlačenja tužbe te pasivna stranka unaprijed može očekivati kako će se tumačiti njezino skrivljeno propuštanje ročišta.

Nakon analize svake pojedine pravne posljedice, razvidno je kako je, primjerice, institut presude zbog izostanka propisan kao posljedica koji se odnosi samo na tuženikovu pasivnost te se na njega gleda kao na efikasno pravno sredstvo kojim će se potaknuti tuženika na angažiranost u postupku. No, da bi došlo do njezine primjene, moraju biti ispunjene sve zakonom propisane pretpostavke. Ipak, samo postojanje takve negativne pravne posljedice može biti poticaj tuženiku da zauzme aktivan stav jer se njenim nastupom okončava parnični postupak, a na njegovu štetu.

Položaj tužitelja, zakonodavac je, u odnosu na tuženikov položaj, dosta otežao. Posljedica presumiranog povlačenja tužbe može se ocijeniti kao poprilično teška posljedica s obzirom na to da, u odnosu na presudu zbog izostanka, zakonodavac propisuje značajno manji broj zakonskih pretpostavki koje dovode do primjene navedene posljedice. Pa će tako do presumpcije povlačenja tužbe doći već ako neopravdano izostanu obje, uredno pozvane, stranke ili samo tužitelj, a tuženik se ne upusti u raspravljanje. Pretpostavke za nastup presumpcije za izostanak s glavne rasprave su, kako smo već vidjeli, gotovo identične. Osim toga, iz spomenutih je pravila vidljivo da je zakonodavac tuženiku da moćno sredstvo da utječe na položaj tužitelja i sami tijekom postupka, jer ako tužitelj neopravdano izostane, a tuženik se ne upusti u raspravljanje ili se udalji s ročišta, nastupa presumpcija povlačenja tužbe. Iako potonja posljedica ne sprječava tužitelja da naknadno ponovo podnese tužbu, u nekim to situacijama neće biti jednako uspješno (npr. zbog proteka zastarnih rokova), a svakako je riječ o sporijem i skupljem obliku sudske zaštite. Sve to još više dolazi do izražaja na glavnoj raspravi gdje se presumirano povlačenje tužbe, nakon više ročišta za glavnu raspravu, čini dosta teškom pravnom posljedicom.

Ako i dođe do nastupa određene negativne pravne posljedice, procesno pravo strankama, odnosno njihovim odvjetnicima ako su ih angažirali, daje mogućnost da adekvatnim pravnim sredstvom poprave svoj procesni položaj, ali uz ispunjenje određenih zakonskih pretpostavki.

Strankama je, kako smo već vidjeli, dano na raspolaganje korištenje instituta povrata u prijašnje stanje, te ulaganje žalbe. Potonji instituti razlikuju se prvenstveno po tome što se povratom u prijašnje stanje zapravo želi ispraviti vlastito opravdano propuštanje, a žalbom nezakonitost i nepravilnost sudske odluke. Nadalje, Zakon sam razgraničuje potonje institute tako što propisuje da nema mjesta povratu ukoliko je riječ o bitnoj povredi odredaba parničnog postupka protiv koje se može izjaviti pravni lijek. Iako su strankama na raspolaganju određena pravna sredstva, odnosno pravni lijekovi, opet im to ne može biti garancija da će posezanjem za njima uspjeti u svojoj namjeri da isprave svoj procesni položaj, kao što i samo podnošenje, primjerice,

prijedloga za odgodom postupka, ili podnošenjem prijedloga za povrat u prijašnje stanje ne garantira da će sud prihvatiti podneseni prijedlog.

Naposljetku, očito je kako broj potencijalnih pravnih posljedica povodom izostanka s ročišta nije malen te da se njihovim nastupom značajno pogoršava procesni položaj pogođene stranke. Ali treba uzeti u obzir kako se danas, uzimajući u obzir dugotrajnost sudskih postupaka, treba zauzeti stav kako stranke imaju, na neki način, određenu dužnost da se aktiviraju u postupku te da zajedno u suradnji sa sudom i ostalim sudionicima dođu do što bržeg i ispravnijeg rješenja spora. To im uvjetuje i načelo ekonomičnosti, odnosno načelo lojalne suradnje iz čl. 10. st. 1. ZPP-a. Međutim, svakako bi bilo poželjno kada bi sudovi odluke o pravnim posljedicama donosili imajući u vidu i interese stranaka, a ne samo udovoljavali želji za što bržim okončanjem postupka. Prilagođene odredbe o izostanku s glavne rasprave možda su pravi korak u tom smjeru.

Pa stranka koja želi uspjeti u parnici treba biti svjesna da je aktivan stav i njezina angažiranost najsigurniji put prema ostvarenju takva cilja te da će, osim toga, svojom angažiranošću u postupku pridonijeti i bržem ostvarenju željene pravne zaštite, što bi morala biti pretpostavljena želja svake stranke. A zajedno u suradnji sa sudom, stranke mogu najlakše doći do željene, tražene pravne zaštite.

7. Literatura

Knjige i članci

Brozović, J., O mirovanju parničnog postupka i (ne) opravdanosti njegova napuštanja, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 37, No. 2, 2016.

Brozović, J., Je li prethodni postupak doveo do koncentracije i kraćeg trajanja parničnog postupka ?, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 71, br. 5 (2021),

Brozović, J., Plan upravljanja postupkom, Novine u građanskom pravu, 2022., Zagreb, 2022.

Brozović, J., Učinkovito provođenje prethodnog postupka, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, 2022.

Brozović, J., Priprema i organizacija raspravljanja, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021.

Cimirotić, M., Procesni efekti aktivnog odnosno pasivnog držanja stranaka u parnici, Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, 2017.

Čizmić J., Izostanak tuženika kao pretpostavka za donošenje presude zbog izostanka, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 35/49-50, 1998.,

Čizmić, J., Uredan poziv – pretpostavka za donošenje presude zbog izostanka, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1998.

Čizmić, J., Povrat u prijašnje stanje u hrvatskom parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, (1991)., v. 26, br. 1, 2005.

Dika, M.; Triva, S., Građansko parnično procesno pravo, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2004.

Dika, M.; Građansko parnično pravo, Pravni lijekovi, X. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2010.

Dika, M., Parnične radnje, Građansko parnično pravo, V. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2008.

Dika, M., Naknada troškova u slučaju povlačenja tužbe i odricanja od tužbenog zahtjeva, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41, br. 1, 1-40 (2020),

Filip Erent Ondrušek, Opravdani razlozi izostanka s ročišta – što kada nemate financijska sredstva za put do suda?, Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 5., 2014.,

Jakovina, D., Razmišljanja uz pretpostavke za donošenje presude zbog izostanka, Hrvatska pravna revija, 2001.

Kamhi, S., Sistem Pravnih Lijekova po Zakonu Parnicom Postupku, Godišnjak Pravnog Fakulteta Sarajevu, 6, 1958.

Kruszelnicki, F., Građanski postupak za Bosnu i Hercegovinu, Štamparsko umjetnički zavod Pachera i Kisića, Mostar, 1903.

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Pravni leksikon, Zagreb, 2007.

Mitić, M., Uredan poziv i kontumacija, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, br.5., 1958.

Omanović, S., Dispositio u građanskom sudskom postupku, Pravni fakultet Univerziteta “Džemal Bijedić“, 2002.

Radovčić, V., Građanski proces u režimu općeg (recipiranog rimskog) prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 37 (5-6), 1987.

Sabljak, I., Povrat u prijašnje stanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2023.

Slovinić, J., Dopustivost preinake prijedloga za povrat u prijašnje stanje, Informator, br. 6463, 2017.

Tironi, I., Bodul, D., Godina i nešto primjene Zakona o parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 2, (2021).

Vladimir Vučković, Presumirano povlačenje tužbe u redovnom parničnom postupku – prikaz zakonodavnog uređenja i sudske prakse, Hrvatska pravna revija, listopad 2019.

Zuglia, S., Građanski parnični postupak u Hrvatskoj i Slavoniji, Zagreb, 1928.

Zuglia, S., Građanski parnični postupak FNRJ, Zagreb, Školska, knjiga, 1957.

Propisi

Zakon o parničnom postupku (Službeni list SFRJ 4/77,36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22.)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od 16. svibnja 1990. (SL SFRJ 27/90)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 117/2003.; dalje: ZID ZPP/03)

Zakon o dopunama i izmjenama Zakona o parničnom postupku 2019., (Narodne novine br. 25/13.; dalje: ZID ZPP/13, Novela 2013.)

Zakon o dopunama i izmjenama Zakona o parničnom postupku 2019.,(Narodne novine, br. 70/19.; dalje:ZID ZPP/19)

Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22)

Zakon o pravdnem postupku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečišćeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US in 6/17 – odl. US)

Zivilprozessordnung (BGBl. I Nr. 77/2023)

Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.)

Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 99/99, 29/02, 49/02.)

(Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.)

Ovršni zakon (Narodne novine, br. 112/12, 25/13.)

Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22.)

Sudska praksa

Ustavni sud RH U-III/5204/2019.

Županijski sud u Zagrebu, Gž 2256/2004-2. od 10. siječnja 2004. +

Županijski sud u Osijeku Gž-R 998/2021-2 od 26. listopada 2021.

Županijski sud u Bjelovaru Gž 513/2021-4 od 30. travnja 2021.

Županijski sud u Rijeci, Gž-140/2016-2 od 6. travnja 2016.

Županijski sud u Rijeci Gž-1103/11 od 5. travnja 2011.

Županijski sud u Rijeci Gž-95/2013-2 od 9. ožujka 2013.

Županijski sud u Šibeniku Gž 1036/2021-2 od 10. studenog 2021.

Županijski sud u Sisku Gž -805/2009 od 23. ožujka 2010.

Županijski sud u Slavonskom Brodu Gž-2111/13 od 6. prosinca 2013.

Županijski sud u Varaždinu Gž-843/17-2 od 15. svibnja 2017.

Županijski sud u Varaždinu Gž-588/2021-2 od 14. svibnja 2021.

Županijski sud u Zadru Gž-2397/15-2 od 16. rujna 2015.

Županijski sud u Zagrebu Gž-7622/98

Županijski sud u Zagrebu Gž-1565/2021-2 od 30. studenog 2021.

Visoki trgovački sud RH Pž 940/2022-2 od 21. ožujka 2022.

Visoki trgovački sud RH Pž 513/2020-2 od 4. veljače 2020.

Visoki trgovački sud RH PŽ 4203/04-3 od 19. veljače 2004.

Vrhovni sud RH Rev 3838/2018-2 od 12. ožujka 2018.

Vrhovni sud RH Gž-476/79. od 11. srpnja 1979.

Vrhovni sud RH Rev 3037/1992-2.

Vrhovni sud RH Rev 184/02-2 od 2. ožujka 2005.

Vrhovni sud RH Rev 155/1998-2 od 19. lipnja 2002.

Vrhovni sud RH Rev 263/1993-2.

Vrhovni sud RH Rev 3330/1994-2.

Izvori s interneta

<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/pravne-posljedice-ukidanja-odredbi-o-mirovanju-postupka-na-tijek-glavne-rasprave-16330>

<https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/SE500B4091S95D19960130>

<https://sudovi.hr/hr/gradani/sudenje-u-razumnom-roku>

Izjava o izvornosti

Ja, Andrea Pajić (ime i prezime studenta) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

-----Andrea Pajić, v.r.-----

(potpis studenta)